

Orman ve Av

- ◆ Dünya Ormanlık Kongresinin Ardından
- ◆ Artvin Cerattepe'de Ne Oluyor?
- ◆ Türkiye Ormanlılar Derneği'nin Yeşilyol Projesi Hakkındaki Görüşleri

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
TARAFINDAN İKİ AYDA BİR YAYIMLANIR.

Yıl: 2015 | Temmuz - Ağustos | Sayı: 4 | Cilt: 93 |
ISSN 1302-040X

**TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ ADINA
SAHİBİ**

GENEL BAŞKAN
Fevzi KALELİ

**SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Nihat ÖZ**

EDİTÖR

Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN
ozden@karatekin.edu.tr

YAYIN KURULU

Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR
Prof. Dr. Oktay YILDIZ
Doç. Dr. Cihan ERDÖNMEZ
Yrd. Doç. Dr. Nimet VELİOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Ufuk COŞGUN
Dr. Erdal ÖZÜDOĞRU
Tarık Barboros PİLEVNE
Bilgilendirmek amacıyla üyelerimize
ücretsiz dağıtılır.

YÖNETİM YERİ:

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ
TUNA CAD. NO: 5 06410 KIZILAY/ANKARA

TEL-FAKS
0312 433 84 13

www.ormancilardernegi.org

ormancilarder@ttmail.com

BASKI

DÖNMEZ OFSET

GRAFİK TASARIM

Güngör GENÇ

KAPAK FOTOĞRAFLARI

Bülent BOZ

Fotoğraf: Güngör GENÇ

İçindekiler

Başyazı	2	Osmanlıca, Türkçe, Dil ve Harf Devrimleri	
Dünya Ormancılık Kongresinin Ardından	4	Hakkında	23
Türkiye Ormancılar Derneği'nin Yeşilyol Projesi		Sıra Dışı Bir Ağaç: Argan (<i>Argania spinosa</i> L.)	28
Hakkındaki Görüşleri	9	Yaşamdan – Meslekten Anılar	31
Artvin Cerattepe'de Ne Oluyor?	13	Kara kızkuyruk	34
TOD Giresun Temsilciliği Etkinliği	16	Gönüllü Karbon Piyasaları için Geliştirilen	
Mersin'de Toros ve Aslanköy Ormanlarında Gezi	18	Karbon Standartları	38
Işığı Yanan Evler, Yörük Mezarları ve Yağcı Köyü	20	Haber-İyigün PULAT	48
		Yitirdiklerimiz	49

Başyazı

Dünya nüfusunun artmasına paralel olarak, sanayi tesislerinin çoğalması, doğal kaynakların yanlış ve aşırı kullanımı, toprak su dengesinin bozulması, çevre kirliliği insanları doğa üzerinde tedbirler almaya yöneltmiştir. Bu çalışmalara ülkemiz de kayıtsız kalmamıştır. İlk olarak 1858 yılında çıkarılan “Arazi Kanunnamesi” ile toprak mülkiyeti ve 1870 yılında da “Orman Nizamnamesi” yürürlüğe konularak ormanlar koruma altına alınmaya çalışılmıştır.

1937 tarihinde 3116 sayılı Orman Kanunu çıkarılmıştır. Böylelikle, ormanlar ilk kez yasal zemine kavuşturulmuştur. Daha sonra, 5 Mayıs 1937 tarihinde kabul edilen 3167 sayılı “Kara Avcılığı Kanunu” (2003- 4915 s.), ile 1956 tarihli 6831 sayılı Orman Kanunu yürürlüğe girmiştir.

1982 Tarihinde kabul edilen T.C. Anayasası’nın 63. Maddesi ile; Devletin, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlayacağı, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alacağı hükümleri getirilmiştir. 169, 170 md.leri ile de ormanlar güvence altına alınmıştır. 1983 tarihli 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu’nda doğa koruma ile ilgili daha yeni ve daha geniş içerikli yasal düzenlemeler yürürlüğe konmuştur.

Doğa koruma açısından Türkiye uluslararası düzeyde de taahhütlerde bulunmuştur. Bunlardan bazıları; Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Antlaşma-1983, Avrupa Ormanlarının Korunması Bakanlar Konferansı-Strasburg Toplantısı- 1991, Çevre ve Gelişim için Rio Deklarasyonu-1992, Gündem 21-1992, CITES-1996, Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi -1996, Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi -1998, Avrupa Peyzaj sözleşmesi – 2003, İklim Değişikliği Sözleşmesi – Kyoto Protokolü -2009 vb.

Türkiye’nin uluslararası süreçte taraf olduğu sözleşmeleri ve Avrupa Birliği uyum sürecinde yüklendiği taahhütleri yerine getirmesi ve hayata geçirmesi için gerekli yasal temeli geliştirme ve genişletme çalışmalarına önem vermesi yasal alt yapının sağlıklı hale getirilmesi gerekmektedir.

Oysa Ülkemizde, Anayasal ve yasal güvenceler ile uluslararası taahhütlere rağmen, orman azalmalarının ve doğal kaynakların yok olmasına neden olan sebeplerin başında, yasalarda yapılan değişikliklerle, orman alanlarının ormancılık dışı amaçlara tahsis edildiği görülmektedir (6831 sayılı Orman Kanunu kabul edildiği 1956 yılından itibaren 15 yıl gibi uzun süre hiçbir değişikliğe uğramazken,

1971 yılından bugüne kadar 29 kez değişikliğe uğramıştır).

Belirli bir kısımda bulunan canlılar ile bunları saran cansız çevrelerinin karşılıklı ilişkileri ile meydana gelen ve süreklilik arz eden ekolojik sistemlere ekosistem denir. Yaşadığımız dünya üzerinde ekosistemlerin dengesini bozan en etkili varlık insandır. İnsan nüfusu ve faaliyetleri arttıkça ekosistem dengesi bozulmaktadır.

Bugün, ormanlar hala rant alanı olarak görülmeye devam edilmektedir. Madencilik, turizm, HES ve taş ocakları konularında orman alanlarında verilen izinler hızla artmaktadır. Orman ekosistemine zarar veren örneklerle, İstanbul 3. Havalimanı ve 3. Boğaz köprüsü projelerinin yanında son zamanlarda tekrar gündeme gelen Artvin-Cerattepe madeni ve yaylaları birbirine bağlayacak olan yeşil yol projesi gösterilebilir.

- 1990’lı yıllarda Kanada’lı Cominco Madencilikle başlayan, 2002 yılında yine Kanada’lı Inmet Mining’le devam eden Artvin-Cerattepe’de galeri çalışmasına başlanması ile çevresel etkiler yeniden ortaya çıktığı için ruhsatın iptali için dava açılmıştır. Yapılan yargılama sonundan Rize İdare Mahkemesinin verdiği iptal kararları Danıştay tarafından da

onaylanmış ve maden şirketi 2009 yılında Artvin'i terk etme kararı almıştır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 2012 yılında Cerattepe ve Genya Dağı ruhsat alanlarının yeniden ihale edileceğini ilan etmesi ve ihaleyi alan maden şirketi 2013 yılında birçok değişiklikten sonra **ÇED olumlu** kararını alması ile bu kararın iptali için tekrar dava açılmıştır. Rize İdare Mahkemesi 2014 yılı sonunda ÇED olumlu kararının iptaline karar veriyor.

Mahkeme kararının kesinleşmesi beklenirken 11.06.2015 tarihinde yeni ÇED olumlu kararı askıya çıkarılmıştır (Ancak yeni ÇED Raporu, ÇED Prosedürüne bağlı olmaksızın eski Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından çıkarılan 2009/7 Genelgesi kapsamında hazırlanmıştır).

- Diğer önemli bir husus da yaylaların imara açılması meselesidir. Yanlış tarım ve hayvancılık politikaları yüzünden bir zamanlar 40 milyon ha'dan fazla olan meralar 14 milyon ha'lara düşürülmüştür. Mera azalması hayvancılığın da azalması, hayvansal ürünlerdeki kalitenin düşmesi, toprak ve su erozyonunun artması demektir. Amaç dışı mera kullanımının

yasal dayanağı da, son çıkarılan, 25 Şubat 2011 tarihli ve 27857 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Mera Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik" ile atılmıştır. Artık meraların tahsis amaçları değiştirilebilecektir. Hatta yayla olarak adlandırılan ve aslında birçoğu orman içi yerleşim olan alanların daha sonra belediyelere bağlanmaları gerçekleştirilecektir.

- Dünyadaki tatlı su kaynaklarının çoğunun ana doğuş yeri yüksek dağlar ve dağ ormanlarıdır. Sürekli su temininde, dağ ormanlarının ve alpin çayırılıkların muhafazası özel bir öneme sahiptir. Türkiye'nin doğası açısından en yeşil, aynı zamanda bir o kadar da hassas olan ve dünyada öncelikli korunması gereken 200 karasal ekosistemden biri olan Doğu Karadeniz bölgesinde yaylaları birbirine bağlayan Yeşil Yol ve benzeri projeler söz konusu edilmemelidir.

Orman ekosistemlerinin en önemli parçası olan ağaçlar, kökleri ile toprağa bağlı olan, sadece kendisi için değil, insan dahil bütün canlılar alemi için besin ve oksijen kaynağı olan canlı bir varlıktır.

Ormanlar bu olumsuzluklardan etkilenmektedir. Bütün bu olumsuzluklar yetmezmiş gibi, Ülkemizde ormanların, korunması gereken doğal kaynak olduğu

bilincinin de hala yerleşmediği görülmektedir.

Kamuoyunda çevre ve doğa bilincinin artırılması için bilgilendirme ve eğitim programları ile hedef kitlelere ulaşma öncelikli amacımızdır. Genel olarak çevre ve doğa tahribatlarına karşı birkaç medya kuruluşu hariç büyük bir duyarsızlık görülmekte, siyasi partilerin gündemlerinde ve programlarında bu konular yer almamaktadır. Bu koşullarda işimizin zor olduğunu görüyoruz, ancak köklü tarihimizden ve üyelerimiz ile meslektaşlarımızın aldığımız büyük destek ile bu zorlukları da aşacağımıza inanıyoruz.

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ

YÖNETİM KURULU

Fotoğraf: Sıtkı ERAYDIN

Dünya Ormancılık Kongresinin Ardından

Prof. Dr. Sezgin Özden

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) 1926'dan bu yana her altı yılda bir Dünyanın ormancılarını bir araya getirip ormanların ve ormancılığın sorunlarını tartıştığı gelecek için vizyon belirlediği toplantılar gerçekleştirmektedir. Kongrenin ilk yıllarında 6 yıllık hedef tutturulamamış ikinci toplantı 10 yıl sonra 1936'da Budapeşte'de toplanabilmiştir. Üçüncü kongre ancak 13 sene sonra toplanabilmiş ve 1949'da Finlandiya'nın başkenti Helsinki'de yapıldı. 5 yıl sonra 1954'te Hindistan'da toplanan 4. Kongreden sonra artık 6 yıllık sistem oturmuş ve 5. Toplantı 1960 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin Seattle kentinde yapıldı. Takip eden toplantılar 1966 yılında Madrid'de, 1972 yılında Buones Aires'te, 1978 yılında Endonezya'nın başkenti Cakarta'da, 1985 yılında Mexico City'de (bir yıl gecikmeli olarak), 1991'de Fransa'nın başkenti Paris'te, 1997'de Antalya'da, 2003'te Kanada'nın Quebec City kentinde ve 13. Dünya Ormancılık Kongresi de 2009'da ikinci kez olarak Arjantin'in Buones Aires kentinde yapıldı.

14. Kongre ilk kez Afrika Kıtasında yapılmış ve Güney Afrika Cumhuriyetinin Hint Okyanusu kıyısındaki Durban kentinde 7-11 Eylül 2015 tarihleri arasında toplandı. İlk kez doktora öğrencisi olduğum yıllarda Antalya'da yapılan 11. Dünya

Ormancılık Kongresine katılmış ve meslektaşım Erdoğan Atmış ile birlikte hazırladığımız bir bildiri sunmuştuk. 12.si Kanada'da yapılan toplantıya destek bulamadığımız için katılamamış, Buones Aires'te yapılan 13. Toplantıya Derneğimizin de kısmi desteğiyle katılmış ve yine Erdoğan Atmış ile birlikte hazırladığımız bir bildiri sunmuştuk. 14. Kongreye katılıp Türkiye Ormancılar Derneği'ni tüm dünya ormancılara tanıtmak için *"The historical bridge between forest and people: The Foresters' Association of Turkey [Ormanlar ve toplum arasında tarihi bir köprü: Türkiye Ormancılar Derneği]"* isimli bir poster bildiri hazırlayarak Derneğimize ve Kongre Bilim Kuruluna sundum. Bildirim Kongre Bilim Kurulu tarafından kabul edildi ve Derneğimiz Yönetim Kurulu da sunumu yapmak üzere beni ve TOD Genel Başkanı Fevzi Kaleli'yi görevlendirdi. Kongreye bir hafta kala Sayın Fevzi Kaleli'nin ciddi bir rahatsızlık geçirmesi nedeniyle Kongreye yalnız katılmak zorunda kaldım.

Dubai aktarmalı Emirates uçağına binmek için İstanbul'a gittiğimde, Dubai'den gelen uçağın Atatürk Havalimanına inişte kuş sürüsüne çarptığı ve uçamayacağı ertesi günkü uçakla gideceğimizi bildirerek yüzlerce yolcuyla otellere taşındılar. Bu kuş meselesi aklıma eski Cumhurbaşkanı Süleyman

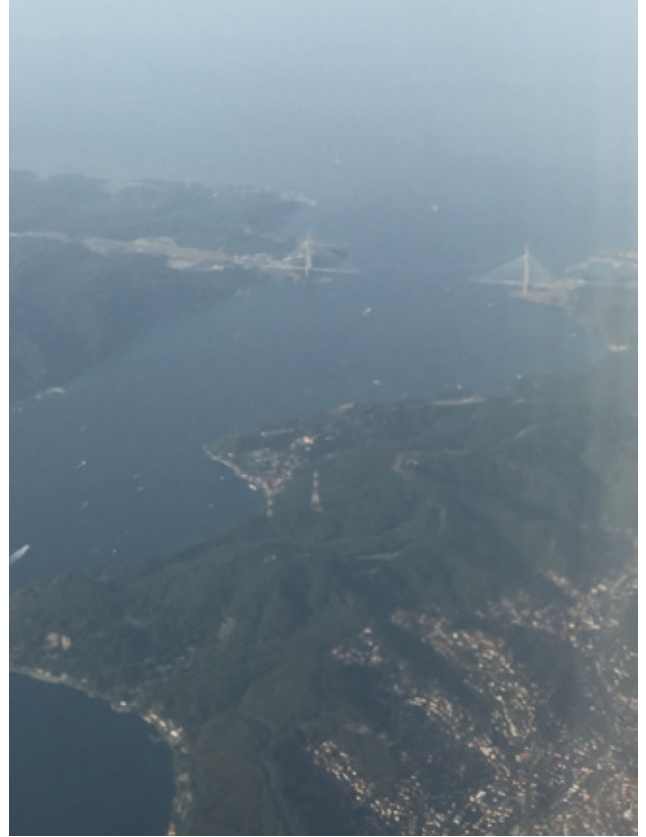
Demirel'in bir demecini getirdi. 1990'lı yıllarda Burdur Gölünün kuzey kıyısına bir havalimanı yapılmak isteniyordu. Bilim çevreleri de bu bölgenin önemli bir kuş göç alanı olduğunu özellikle nesli tehlikede olan ve popülasyonun %70'i Burdur gölünde kışlayan dikkuyruk (*Oxyura leucocephala*) için olumsuz sonuçlar doğuracağı, ayrıca uçakların iniş ve kalkışlarını tehlikeye sokacağı için projeye karşı çıkıyorlardı. Demirel, dikkuyruklar için *korkudan ödleri mi patlayacakmış*

demişti o yıllarda projeyi savunurken. O yıllarda Burdur gölü bölgesinde 20 binden fazla dikkuyruk yaşarken günümüzde popülasyon binin altına düşmüştür. Yakında da tamamen kaybolmaları tehlikesi vardır. İşte kalkınma ve çevre ikileminin sonuçlarını yaşayarak görüyoruz. Biz de binemediğimiz uçakla bu sonuçları bizzat yaşamış olduk. Ertesi gün Dubai'den gönderilen başka bir uçakla havalimanından kalktık ve yedi tepeli şehri yukarıdan izlemeye başladık. Havalimanından kuzeye doğru havalanan uçak İstanbul ormanlarının insanoğlu tarafından nasıl yok edildiğini açıkça bize gösterdi. Aşağıdaki resimlerde kentin, ormanları nasıl kemirdiğini, taş ocaklarının yanardağ kraterleri

Üçüncü köprü bağlantı yolları

gibi ormanları nasıl yok ettiğini, üçüncü köprü ve bağlantı yollarının ormanlara nasıl hançer gibi saplandığını açıkça görebilirsiniz.

Üçüncü köprü inşaatı

Kentin sürekli ormanlara doğru genişlemesi ve taş ocaklarının yarattığı tahribat.

Bilim insanlarını ve çevrecileri kalkınmaya karşı olarak gören ve suçlayan zihniyete denilebilecek tek şey var. Trafik sorununun çözümü yeni yollar açmak değildir; toplu taşıma ağlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Yaptığınız her karayolu ve köprü yeni motorlu araçları trafiğe sokacak, 4. 5. ve hatta 6. köprü ve yolları ihtiyacını doğuracaktır. Ancak sonunda gölgesinde oturabileceğiniz bir ağaç bulabilecek misiniz bilinmez?

Cennet İstanbul'un ciğerine saplanmış hançere üzümlere, 4 saatlik uçuştan sonra uçak değiştirme noktamız olan Dubai semalarına geldik. Gece karanlığında yukarıdan bakınca Dubai ışıkları parıldayan bir mücevher gibi görünüyordu.

Dubai kenti çölün ortasında petrol geliriyle yaratılmış sahte bir cennet. Petrolün ve gelirin bir gün biteceğini gören Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) yönetimi turistik ve ticari yatırımlar yapmış, dünya sermayesine ayrıcalıklar tanıyarak başkent Abu Dabi'yi ve ülkenin en büyük kenti Dubai'yi büyük bir ticaret ve turizm merkezine dönüştürmüşler. BAE yedi emirlikten oluşmakta ve Abu Dabi ile Dubai emirleri tarafından yönetilmektedir. Ülkenin her yerinde müthiş bir zenginlik dikkat çekiyor. Dünyanın en lüks arabalarını yan yana parketmiş olarak ya da geniş yollarında yarışırken görebilirsiniz. Dünyanın en yüksek binası olan Burj Dubai görgüsüzlüğün sembolü olarak Dubai'nin ortasından göğe doğru yükselir. Eylül ayının ilk haftasında sabaha karşı havalimanından çıktığımda yüzüme çarpan 40 derecelik sıcaklıkla kendimi fırın karşısında çalışan işçiler gibi hissettim (bu betimleme Erdoğan Atmış'a aittir). Gündüzleri sıcaklığın 50 dereceye ulaştığı bu ülkede kapalı alanlar dışında hayat yok gibidir. Geçen sene Ocak ayında ülkemde kara kış hüküm sürerken Dubai'de hava sıcaklığı 30 dereceye yaklaştığına bizzat şahit olmuştum. Geceyi Dubai'de geçirdikten sonra sabah saatlerinde Durban'a gitmek üzere uçağa tekrar bindik. 8 saatlik uzun bir yolculuktan sonra akşam saatlerinde Durban'a ulaştık.

Daha önce Afrika'nın birkaç ülkesini görmüş ve hiç beğenmemiştim. Güney Afrika Cumhuriyeti okuduğum kadarıyla daha varlıklı bir ülkedydi. Üstelik *Madiba*'nın (Nelson Mandela) ülkesine gidiyordum ve beklentilerim yüksekti. İlk olarak

Kongrenin açılışında gösteri yapan yerliler geleneksel enstrümanları ve müzikleri ile ilgi çektiler

havalimanında general üniforması gibi bir giysisi olan kişinin pasaport sırasındaki soğuk direktifleri sivilleşmemiş bir ülke gerçeğiyle beni karşılaştırdı. Kongrenin organize ettiği otobüslere binerek otelimize doğru yola çıktık. Hava yeni kararmıştı. Otelimiz deniz kıyısında olduğu için yaklaşık 300-400 metre önce otobüsten inip yürüyerek gitmek istedim otele. Ancak otobüs şoförünün uyarılarıyla bundan vazgeçtim. Çünkü hava karardıktan sonra beyaz birisinin yalnız başına sokaklarda gezmesi

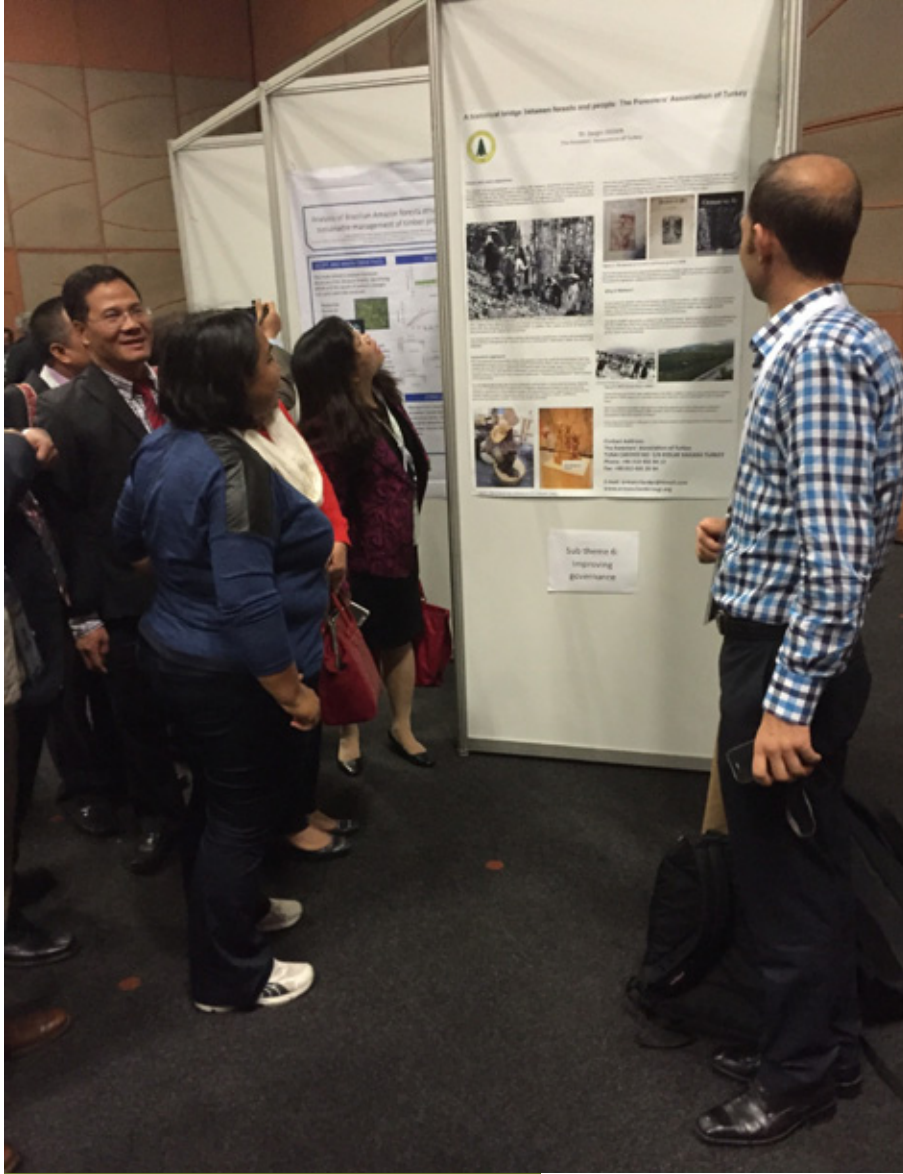
hiç güvenli değilmiş. Dolayısıyla Durban'da kaldığım bir haftaya yakın sürede akşamları hiç otelden dışarı çıkamadık. Hatta Kongrenin üçüncü günü sabah saatlerinde meslektaşım Prof. Dr. Erdoğan Atmış ile toplantıya giderken arkadan birisinin boynuma dokunduğunu hissetmemle, boynumdaki altın zinciri kapıp kaçması ve bizim arkasından sadece bakabilmemiz nasıl bir ülkede olduğumuzu iyice göstermiş oldu. Bunları yaşayınca içimden *"iyi ki Fevzi ağabey gelememiş"* dediğim çok oldu.

İlk gün katıldığımız toplantıda orman toplum ilişkilerinde iletişim ve kapasite geliştirme konu edinilmişti. İnteraktif bir şekilde planlanan toplantıya moderatörlük yapmak üzere İngiltere'nin Kanal 4 haber spikeri (anchorman) davet edilmişti. Onun tecrübesi ve konuklarının konuya olan hâkimiyeti toplantıyı ilgi çekici hale getirdi. Salonda boş yer yoktu. Konuklardan birisi ABD'den gelen Smokey Bear (Duman Ayrı) idi. Smokey Bear ABD'nin orman yangınlarına halkın dikkatini çekmek için kullandıkları simge haline gelmiş marka. Öyle ki yapılan bir araştırmada Smokey Bear'ı ABD halkının %80'inin tanıdığı ortaya çıkmış. 1944'te insan kaynaklı orman yangınlarını azaltmak üzere hazırlanan kampanyanın simgesi Smokey Bear olarak belirlenmiş ve o günden bugüne bir çizgi film kahramanı gibi herkesin tanıdığı bir figür haline gelmiş ve dolayısıyla taşıdığı orman yangınlarını önlemeye yönelik mesajlar hedef kitlesine kolaylıkla ulaştırılmıştır. Orman-toplum ilişkileri açısından ders alınacak önemli bir kampanya.

Smokey Bear iki Amerikalı orman muhafaza memuru ile birlikte Güney Afrika'da

Smokey Bear kampanyasında kullanılan bir afiş

Dikkat çeken diğer bir toplantı da ormancılık sektöründe cinsiyet ayrımcılığını konu edinen oturumda gözüme çarptı. Konuşmacılardan birisinin cinsiyet ayrımcılığına ilişkin gösterdiği üç fotoğraftan birisi Cezayir'den ikisi de maalesef Orman Genel Müdürlüğü'nün toplantılarından alınmış aşağıdaki fotoğrafa benzer fotoğraflardı. Üzümlere dinledik konuşmacıyı.

14'üncüsü yapılan Dünya Ormancılık Kongresine 142 ülkeden yaklaşık 4000 ormancı, sivil toplum temsilcisi, akademisyenler ve 30'a yakın bakan katıldı. Bir haftalık tartışmalar sonucunda Dünya ormancılığının 2050 vizyonu belirlendi. Bu vizyon; besin güvenliği, özellikle kırsal kesimde yaşayan toplumların geçimine ormanların katkısı ve ormanların iklim değişikliğinin etkilerini azaltması üzerinde odaklandı. Ormanlar ve ormansızlaşmaya neden olan diğer arazi kullanım biçimlerinin entegre edilmesi benimsendi. Sonuç olarak da; küresel iklim değişikliğinin önlenmesi, ormanların diğer çevresel yararlarını sağlarken karbon depolama kapasitesinin de optimize edilmesinin ancak sürdürülebilir orman yönetimi ile mümkün olacağı ve bunun esas olduğu vurgulandı. Bir sonraki Dünya Ormancılık Kongresinin 2021'de Güney Kore'de yapılması da kongrenin sonunda kararlaştırıldı.

Ertesi gün, Derneği tanıtacağımız posterimizi sergilediğimiz gündü. Kongreye katılan dünyanın dört bir yanından gelmiş ormancılar ilgiyle Derneğimiz hakkında bilgi aldılar. Derneğimizin tarihini öğretilince şaşkınlıklarını gizleyemediler. Bu da gösteriyor ki, Derneğimizin uluslararası platformda tanıtmak için yapılacak daha çok iş var.

Türkiye Ormancılar Derneği'nin Yeşilyol Projesi Hakkındaki Görüşleri

Dünyada ana yeryüzü şekilleri dağlar, ovalar ve platolardan oluşmaktadır. Ülkemiz de dünyanın dağlık bölgelerinden biri olup;

- **2/3'ünü dağlık alanlar oluşturmaktadır.**
- **Dağlar ise suyun en önemli kaynaklarından ve hassas alanlardır.**

Kar ve buzul olarak depolanan sular taban suyunu sürekli beslerler. Biyolojik çeşitlilik için en değerli korunaklardır. Bu nedenle **dağların ve ormanların hidrolojik çevrim içerisinde büyük önemleri vardır.** Öyleyse su havzalarının bütünlüğünün korunmasında dağların ve özellikle dağ ormanlarının muhafazası özel bir öneme sahiptir. Suyun korunması yanında çok hassas ekosistemlerden olan dağlar ve yaylalar ülkemize özgü geleneksel yaşamın varlığını sürdürdüğü alanlardır.

1992 yılında yapılan ve ülkemiz tarafından imzalanan **Rio Çevre Sözleşmesi**'nde dağlar "**Hassas Ekosistemler**" olarak adlandırılmıştır. Buna karşın günümüzde bu hassas alanların kullanımında şu sorunlar yaşanmaktadır:

- Düşük standartlarda ve yoğun yol yapımı,
- Ekosistemlerin adalara bölünmesi (parçalanması),
- HES'ler,
- Temiz-tatlı su kaynaklarının bozulması,
- Doğal yapıyla uyumsuz betonlaşma,
- Kaçak avcılık,
- Yaban hayatının tahribatı,
- Kaçak ağaç kesimleri,
- Yoğun yasal ormancılık etkinlikleri,
- Plansız ve ölçsüz turizm yatırımları,

- **Seller ve etkisinin artması.**

Sayılan bu sorunlar, ülkemizde dağlarla ilgili olarak en sık görülen sorunlar olup temelde "ekosistem" olarak adlandırılan yaşam alanlarını ve birlikteliğini bozmaktadır. Orman fakültelerinde öğretilen temel kurallardan biri de hassas ekosistemlerde (dağlarda) yapılan ve yukarıda sayılan olumsuz etkilerin zararlarının telafi edilmesinin zorluğu ve dağlardan yararlanma esnasında doğal dengenin mutlaka korunmasının gerektiğidir. **Eğer yüksek yayla ve dağ alanları yollarla parçalanırsa hem buralar kaybedilir hem de daha düşük yükseltilerdeki tarım alanları ve yerleşim alanları yaşanmaz hale gelir. Dünyanın değişik yerlerinde her gün buna ait örnekleri görmekteyiz.**

Bu bağlamda, İstanbul'da mega projelerle hızını alamayan Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarının cılgın projelerinden biri de Doğu

Acaba, bu öngörü çerçevesinde bu alanlar daha şimdiden gelecek için mi hazırlanmaktadır sorusu akla gelmekte ve eğer sebeplerden biri böyle ise asıl amaç yine yayla turizminden çok bölgenin dağlarının betonlaşma için hazırlanmasıdır.

Yeşilyol konusu 4-5 yıl önce zamanın Bayındırlık Bakanı Sayın Faruk Özak tarafından ortaya atılmıştır. Bakanın öngörülerine göre bu “muhteşem proje” hayata geçirilince turistler bir günde bir yayla yerine bütün yaylaları gezebilecektir. Bunun üzerine Doğu Karadeniz Hizmet ve Kalkınma Birliği Master Plan ihalesi açılmıştır. Ve gelinen noktada Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarının hiçbir hassasiyeti dikkate almadan yaptığı uygulamalarına bir yenisi daha eklenerek yaylaların Yeşil Yol Projesiyle birbirine bağlanması düşüncesi gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Başbakanın valilere kadar hiçbir yetkili, doğal ekosistem kavramı üzerinde durmamış, hedef olarak yine mevcut yapıyı tahrip ederek kısa zamanda büyük rant sağlamayı seçmiştir. 13 yıllık Adalet ve Kalkınma Partisi siyasal iktidarında bu durum ne yazık ki bizlere yabancı olan bir uygulama değildir. Bu bağlamda Adalet ve Kalkınma Partisi iktidarı yine şaşırtmamıştır.

Burada “ANA MESELE” yaylaların imara açılması meselesidir. Bir zamanlar 40 milyon ha’dan fazla olan meralar 14 milyon ha’lara

Karadeniz Bölgesi’nde ortaya çıkmış ve 2.600 km uzunluğunda asfalt yollarla ormanlar ve engebeli, erozyona çok hassas olan dağlık sistemler parçalanmaya başlanmıştır. Başbakan Sayın Ahmet Davutoğlu’nun “Yeşil Yol Projesi en kısa sürede tamamlanarak markalaştırılacak. Yol güzergâhında yer alan turizm bölgelerinin planlama çalışmaları kısa sürede tamamlanarak özel sektör yatırımlarına hazır hale getirilecek. Bu sayede bölgenin her mevsimde turist çekebilene, turistik aktivitelerin yapılabilirdiği, ülkemizin en önemli turizm merkezlerinden biri haline gelmesi sağlanacak. Yeşil Yol üzerinde yer alan turizm amaçlı tesislerin yapılması ve iyileştirilmesi desteklenecek.” şeklinde bir açıklaması olmuştur. Bu açıklama bile tek başına bölgenin çok hızlı bir şekilde yapılaşmaya açılacağına ve doğal ekosistemlerin hızlı bir şekilde yok edileceğine işaret etmektedir.

Turizm alanlarının yollarla tahrip edilerek turizmin gelişeceğini söylemek turizmi özellikle de doğa turizmini bilmemektir. Doğu Karadeniz’de yolun gidip tahrip etmediği bir yayla neredeyse bulunmamaktadır. Özellikle çoğu Yayla Turizmi Merkezlerinin

plansız, kişiliksiz ve çirkin halleriyle nasıl olup da turist beklediğini anlamak güçtür. Mevcut haliyle bile yayla turizminin çok uzağında olan uygulama sonucu yaylalar betonlaşmış, doğal yapı bütünlüğü ve estetik değeri yok edilmiştir.

Diğer yandan bu açıklamada yayla turizmini diğer aylara yayma düşüncesi geliştirilmiştir. Bu gerçekçi değildir çünkü mevcut haliyle bile gerçek anlamda Yayla Turizmi diye bir uygulama yapılmamaktadır. Yapılmakta olan şey, yirmi yıldan fazladır tanımı yapılamamış bir turizm kılıfı içinde yayla pazarlamasıdır. Yayla turizmi diye görülen uygulamaların büyük çoğunluğu Milli Park ve benzeri korunan alanlar içinde yapılan faaliyetlerdir. **O nedenle, gelinen aşama gerçek anlamda yapılmak istenen, yayla turizminden daha da uzaklaşmak ve dağları da çok daha kolay ulaşılabilir hale getirerek kentlerde olduğu gibi ranta** açmaktır.

Diğer yandan, küresel iklim değişikliği ve olası etkileriyle ilgili yapılan projeksiyonlarda Türkiye’nin en yaşanabilir bölgelerinden biri olarak Doğu Karadeniz Bölgesi gösterilmektedir.

düşürülmüştür. Mera azalması hayvancılığın da azalması, hayvansal ürünlerdeki kalitenin düşmesi, toprak ve su erozyonunun artması demektir. Amaç dışı mera kullanımının yasal dayanağı da, 25 Şubat 2011 tarihli ve 27857 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Mera Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik”tir. Artık meraların tahsis amaçları değiştirilebilecektir. Hatta **Yayla olarak adlandırılan ve aslında birçoğu orman içi yerleşim olan alanların daha sonra belediyelere bağlanmaları gerçekleştirilecektir.** Ülkemizdeki belediye olan olmayan hemen tüm yerleşim yerlerinde, kanalizasyonların arıtılmadan, katı atıkların ayrıştırılmadan akarsu, göl ve denizlere döküldüğü ve birçok altyapı sorununun yaşandığı gözler önündeysen bunlar görmezden gelinmekte ve anlaşıyor ki sorunlara artık dağlar ve meralar da ortak edilmektedir.

Bu bağlamda şu sorulara yanıt verilmesi gereklidir:

- Bu kadar büyük bir alanda yol yaparak bütün yaylaları birbirine bağlama düşüncesi doğal yapının bütünlüğü ve ekosistem yaklaşımı açısından değerlendirilmiş midir?
- Gerçekçi ve bilimsel temellere dayalı ÇED Raporları hazırlanmış mıdır?
- Tüm yaylalar turizm alanı mıdır ya

da olması gerçekçi midir?

- Hepsi birbirine benzeyen ve benzer bir ekosistemde yer alan bu yaylalara talep nedir? Kaç milyon turist beklenmektedir?
- Gerçek anlamda yayla turizmi nedir? Tanımı yapılmış mıdır?
- Burada nasıl bir turizm faaliyeti planlanmaktadır? Ekoturizm mi? Yoksa klasik anlamda uygulanan turizm faaliyeti mi?

Bu sorulara yanıt verilmiş midir? Ve bu sorular yanıtlanmadan bu faaliyetleri başlatmanın arka planında gerçekte ne yatmaktadır?

En önemlisi de;

• **Bu yolu kim istemektedir?**

- Turizmciler mi? Hayır!
- Ekologlar, biyologlar ya da çevreciler mi? Hayır!
- Yerel halk mı? Hayır!
- Turistler mi? Külliye hayır!
- **SİYASİLER Mİ? EVET!**
Öyleyse bu teknik ve doğru bir proje değildir.

• **Turizm yolu olduğu söylenen “Yeşil Yol” nereden geçecektir?**

Görülüyor ki ormanlardan, meralardan, göllerden, derelerden ve tepelerden geçecektir. Öyleyse bu projenin çok iyi;

- Fiziki planı,
- Gerçekçi Ekolojik Etki (ÇED raporu) planı,
- Sosyal etki raporu olmalıdır. Yapılmış mıdır?

• **Alandaki mevcut yollar yetersiz midir?**

Gerçekte yollar yeterlidir. Yaylalarda hep şikâyet edilen konu her tarafın yollarla delik deşik edildiği, doğanın ne kadar bozulduğu ve yol gidince yaylaların şehir haline geldiği değil midir? Karadeniz yaylalarında yola değil, tersine yolların azaltılmasına ihtiyaç var. Oysa ki;

- Yapılaşmada ve mimari başkalaşımında,
- Habitatların parçalanmasında,
- Orman hastalıklarının gelişinde,

- Sucul sistemlerin bozulmasında,
- Doğallığın ortadan kalkmasında,
- Görsel kalitenin düşmesinde,
- Üst yapının gelmesinde,
- Gelgeç turist doluşmasında,
- Yasa dışı avcılığın artışıında
- Ve gerçek anlamda **doğa turizminin bitişinde**

Birinci derece sorumlu olan “YOL” dur!

Yeşil Yol Projesi ile turist beklemek akılcı bir yöntem değildir. Tersine turistlerin geleceğı alanlar tahrip edilmiş olur. *Yaylalar ve yüksek dağ ormanlarının dünyanın çatısı olduğı, buralarda başlayacak kirlenmenin yukardan aşağıya doğru yayılarak bütün ekosistemleri ve canlı yaşamlarını olumsuz etkileyeceğı gerçeğı ortada iken, yüksek yerlerde oluşturulacak bu tür yoğun yerleşimlerin teşvik edilmesi, yöredeki bütün canlıların sağlıklı yaşama hakkını elinden alacak bir uygulamadır.*

Dünyada, eğer yaylalar ya da yüksek dağlar; binalardan, yollardan, başka

çeşit baskılardan uzak tutulabilseydi, Milli Park ve benzeri uygulamalar ortaya çıkar mıydı?

Sonuç olarak;

- Yapılmaya başlanan ve adının “KARA YOL” olması gerekirken, şirin göstermek için “YEŞİL YOL” denilen uygulama derhal durdurulmalıdır.
- Gerçekçi ve bilimsel temellere dayalı bir ÇED Raporu hazırlanmalıdır.
- Yerel halkın katılmadığı bir proje asla uygulanmamalıdır.
- Yol yapımı, devamında yapılaşma ve rant yerine gerçek anlamda “YAYLA TURİZMİ” için projeler geliştirilmeli ve bir yandan ekosistem bütünlüğü diğer yandan yerel kültürün devamlılığı sağlanmalıdır.
- Türkiye’nin doğası açısından en yeşil, aynı zamanda bir o kadar da hassas olan ve dünyada öncelikli korunması gereken 200 karasal ekosistemden biri olan bölgede bu ve benzeri projeler söz konusu edilmemelidir.

- Dünyadaki tatlı su kaynaklarının çoğunun ana doğuş yeri yüksek dağlar ve dağ ormanlarıdır. Sürekli su temininde, dağ ormanlarının ve alpin çayırıklarının muhafazası özel bir öneme sahiptir.
- Yaşam için varlığına muhtaç olduğumuz kaynakları yok etmek ancak ekolojik intihar olarak adlandırılabilir. Dağlar, yollar ve binaların yapılacağı kirlenmiş alanlar değil, su kaynağı olarak korunması ve kullanılması gereken en değerli yaşam destek sistemleri olarak kabul edilmelidir.
- Ortalama eğimi %74 olan bir bölgede yeni yapılacak 1000 km ve genişletilecek / düzeltilecek olan 1600 km uzunluğundaki inşaattan milyonlarca metreküplük hafriyat çıkacaktır. Dağlar gibi hassas ekosistemlerin bu tahribatı örtebilme gücü yoktur. Bu uzunluktaki yol bu nedenle de tüm doğallığı yok etmeye adaydır. “Yeşil” eklenerek kutsanmak istenen bu “kara” yol bölüm bölüm pay edilerek peşkeş çekilen büyük bir rant yolu olacaktır.

TOD YÖNETİM KURULU

Artvin Cerattepe’de Ne Oluyor?

CERATTEPE BÖLGESİNDE MADENCİLİK FAALİYETLERİ BERGAMA İLE AYNI TARİHLERDE 1993 YILINDA BAŞLIYOR. ŞEHİR MERKEZİNDEN BİRAZ UZAKTA YER ALAN CERATTEPEDEKİ FAALİYETTEN ARTVİN HALKI YAPILAN SONDAJLARLA BİRLİKTE KONUDAN HABERDAR OLUYOR VE 1995 YILINDA YEŞİL ARTVİN DERNEĞİ KURULUYOR. O TARİHTEN GÜNÜMÜZE DEK SÜREN 20 YILLIK MÜCADELE BU DERNEĞİN ÖNCÜLÜĞÜNDE YAPILIYOR.

Maden çıkartılacak yer tam da şehrin çatısında ve Hatila vadisi Milli Parkına sınır, Doğal yaşlı ormanların göbeğinde bulunuyor.

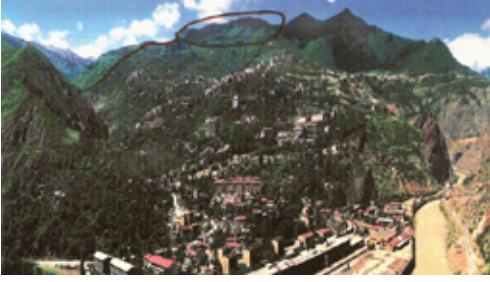

Artvin Cerattepe Altın Madeni

1990’lı yıllar Kanada’lı Cominco Madencilik dönemi olarak geçiyor. Cominco Madencilik ruhsat haklarını 2002 yılında yine Kanada’lı İnmet Mining’e devir ediyor ve ikinci dönem başlıyor. İnmet Mining’in Cerattepe’de galeri çalışmasına başlaması ile çevresel etkiler yeniden ortaya çıkıyor ve ilk kez Yeşil Artvin Derneği ile Artvin Barosu tarafından ruhsatın iptali için dava açılıyor. Yapılan yargılama sonundan Rize İdare Mahkemesinin verdiği iptal kararları Danıştay tarafından da onanıyor ve maden şirketi 2009 yılında Artvin’i terk etme kararı alıyor.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 2012 yılında Cerattepe ve Genya Dağı ruhsat alanlarının yeniden ihale edileceğini ilan etmesi ile Cerattepe’de üçüncü dönem başlıyor.

İhaleyi alan maden şirketi 2013 yılında bir çok değişiklikten sonra ÇED Olumlu kararı alınca 283 kişi bu kararın iptali için dava açıyor. 2014 yılı Temmuz ayında yapılan keşiften sonra rapor düzenleyen 7 bilim adamı 35 sayfalık raporlarında; çok kesin ifadelerle; Artvin halkının bir tercihiyle karşı karşıya olduğunu, ruhsat alanının ve şehir merkezinin ya bu haliyle korunacağını, ya da

madencilığe açılacağını, ikisinin bir arada olamayacağını, alınması düşünülen tedbirlerin esasen riski ortadan kaldırmasının mümkün olmadığını belirtmişlerdir. Bilirkişilerin bu raporundan sonra Rize İdare Mahkemesi 2014 yılı sonunda ÇED Olumlu kararının iptaline ve bu gerekçesinde projenin uygulanması halinde Artvin şehir merkezinin ve korunan alanların yaşam alanı olmaktan çıkacağına hükmetmiştir. Mahkeme kararı esasen ÇED Raporundaki eksikliklerden ve bunların tamamlanması gerektiğinden bahsetmemiş madencilik için seçilen alanın yanlış olduğunu, bu alanda madencilik yapılamayacağını belirtmiştir. Mahkeme kararı davalılar tarafından temyiz edilmiş, kararın yürütmesinin durdurulması da talep edilmiş ancak Danıştay 14. Dairesi bu talebi de 2015 yılı Mayıs ayı itibariyle reddetmiştir. Dosya halen temyiz aşamasındadır.

Mahkeme kararının kesinleşmesi beklenirken 11.06.2015 tarihinde yeni ÇED Olumlu kararı askıya çıkarılmış, yeni dava süreci de bu şekilde başlamıştır. Ancak yeni ÇED Raporu, ÇED Prosedürüne bağlı olmaksızın eski Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından çıkarılan 2009/7 Genelgesi kapsamında hazırlanmıştır.

Maden şirketinin aldığı izinlerle Cerattepe’de tahsis edilen orman alanlarını teslim almak üzere alana çıkma girişiminin öğrenilmesinden sonra Yeşil Artvin Derneği öncülüğünde yapılan toplantılarda Cerattepe’de orman kesiminin ve maden şirketinin alana çıkmasının önlenmesinin yaşamsal önem taşıdığı, çevreyi korumanın her vatandaşın görevi olduğu temel ilkesinden hareketle ve bu görev bilinciyle Cerattepe’de nöbet tutmaya başlama kararı verilmiştir. Nöbet tutma hemen her köyden ve doğaseverlerin katılımı ile sürdürülmektedir.

Bu arada yeniden dava açma hazırlıkları tamamlanmış, 1 aylık süre dolmadan 751 kişi tarafından 61 avukatın görev aldığı Cerattepe davası Türkiye’nin en büyük çevre davası olarak açılmıştır. Davacılar arasında Türkiye Barolar Birliği ile TMMOB’a bağlı bir çok oda, siyasi partiler, meslek odaları, sendikalar, çevre örgütleri, sivil toplum örgütleri, Artvin Dernekleri yer almaktadır.

Bu bağlamda derneğimiz Artvin Temsilciliği olarak Artvin İlindeki üyelerimizle birlikte Artvin’lilere

destek eylemi gerçekleştirilmiştir.

Üyelerimiz sürekli olarak Yeşil Artvin Derneği yöneticileri ile iletişimde olmaya ve ormanlarımızı, doğamızı korumak için yapılan bu haklı mücadeleyi sonuna kadar desteklemeye devam edecektir.

- ONCA BİLİMSEL RAPORA VE MAHKEME KARARLARINA VE HEPSİNDEN ÖNEMLİSİ ARTVİN HALKININ İSTEMEMESİNE RAĞMEN BU İNAT NEDEN?

- ORMANI HİÇE SAYMAK, YABAN HAYATINI YOK SAYMAK, MİLLİ PARKI YOK SAYMAK DOĞANIN KANUNLARINA BU KADAR AYKIRI DAVRANMAK NEDEN?

TOD YÖNETİM KURULU

TOD Giresun Temsilciliği Etkinliği

Vural AKTAŞ
Orman Yüksek Mühendisi
TOD Giresun Temsilcisi

Giresun ve Ordu İllerinde Derneğimizi sivil topluma tanıtmak, Derneğimizin amaçları doğrultusunda; Doğa, Orman ve Çevre sevgisinin yayılmasını, kökleşmesini, kamuoyunun bilinçlendirilmesini sağlayarak aktif bir kamuoyu oluşturmak amacı ile Giresun ve Ordu İllerinden bazı derneklerin (Giresun Kent Konseyi, Giresun Çevre ve Kültür Derneği, Ordu Kimsesiz Hayvanları Yaşatma, Doğal Ortamlarını Sağlama ve Koruma derneği) katılımı ile Giresun yaylalarında Kümbet Koçkayası, Kulakkaya Alçakbel ve Kuzalan Şelalesi mevkieinde doğal ortam içinde 180 kişinin sivil toplumdan 20 kişinin de görevli olarak katılımı ile 26.07.2015 Pazar

günü 08.00-19:30 saatleri arası bir günlük “Doğa ve Ormanın Sesi” temalı etkinlik temsilciliğimiz tarafından gerçekleştirilmiştir

Deneğimizin Yönetim Kurulu Üyeleri Sayın Hüseyin ÇETİN ve Sayın Kemal KAYA katılımları ile etkinliğimizi onurlandırmışlardır. Ayrıca mahalli Orman İdaresi Giresun Orman Bölge Müdürlüğü, Ordu, Giresun ve Dereli Orman İşletme Müdürlükleri, Ordu Fidanlık Müdürlüğü ile Giresun Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü gerek maddi, manevi ve gerekse bilgilendirme amaçlı sunumları ile iştirak ederek katkı sağlamışlardır.

Etkinliğimiz programı çerçevesinde

önce Koçkayası Turistlik tesislerinde kahvaltıyı müteakiben Giresun Temsilcimiz Vural AKTAŞ tarafından Derneğimizi ve amaçlarını anlatan (Ki yörede Derneğimiz bilinmemekte, hatta bazı meslektaşlarımızın dahi Derneğimizden haberi olmadığı tespit edilmiştir.) bir sunum yapılmış, bilahare Giresun Orman Bölge Müdür Yardımcısı Sayın Metin KIRCI tarafından yöredeki ormancılık çalışmaları ve önemli projeler hakkında bilgi veren bir sunum ve Giresun Doğa ve Milli Parklar Şube Müdürlüğünden Peyzaj Mimarı Sayın Zerrin AKBAY tarafından da Tabiat koruma alanları, mesire yerleri ile doğal hayatla ilgili bir sunum yapılarak katılımcılar bilgilendirilmiştir.

Daha sonra Kulakkaya yaylası Alçakbel mevkiine gidilerek, burada yörenin orman yapısı katılımcılara gösterilip bilgi verilerek orman sevgisi aşılanmaya çalışılmıştır. Ancak, bu mevkide sis olması

ve hafif bir çise şeklinde yağış oluşması nedeniyle programımızda bulunan doğa yürüyüşü gerçekleştirilememiştir. Açık alanda katılımcılara yemek verildikten sonra Kuzalan Şelalesine gidilerek, görsel etkinliğin sağlanmasını müteakip Giresun ve Ordu ya dönülerek program tamamlanmıştır.

Etkinliğe katılanlar gerek gezi sırasında ve gerekse ertesi gün telefonla arayarak memnuniyetlerini ifade edip teşekkür etmişlerdir.

Birçok katılımcılar ve dernekler doğa ve ormanla ilgili bu tür etkinliklerin devam ettirilmesi konusunda samimi görüşlerini bildirmişlerdir. Gerçekleştirilen etkinlikle ilgili olarak mahalli basında ve internet ortamında haber niteliğinde olumlu yayınlar yapılmıştır. Etkinlik boyunca katılımcıların sağlık sorunu olmaması için bir sağlık ekibi hazır bulundurulmuştur. Son olarak da katılımcılara günün anısı için birer adet fidan verilmiştir.

Mersin'de Toros ve Aslanköy Ormanlarında Bir Günlük Gezi

Hüseyin ÖZBAKIR
Mersin TOD Temsilcisi

Mersin İl Temsilciliğimizce, 2015 yılı Genel Merkezimiz tarafından talimatlanan programlar çerçevesinde, Derneğimiz, Orman Mühendisleri Odası Mersin İl Temsilciliği ve Mersin Orman Bölge Müdürlüğü ile birlikte, 20.09.2015 Pazar günü, Erdemli Toros Köyünden başlayıp Mersin Arslanköy güzergâhından Mersine dönüş şeklinde gününbirlik yürüyüş (hiking), gezi yapılması programlanmıştır.

Derneğimizin uygun görüşü ile 20.09.2015 Pazar günü Erdemli İlçesi Toros Köyü ve Arslanköy arasında günü birlik yürüyüş için saat 08.00 de Mersin'den hareket edilmiştir. Geziye birçok gruptan 110 kişilik katılım olmuştur. Katılan başlıca gruplar, emekliler grubu, Mezitli Bıç Kulübü, Çağdaş Yaşam Derneği, Zafer Spor Grubu, çalışan ormancılar gruplarından oluşmuştur.

Mersin –Erdemli güzergâhından Aslanlı ve Avgadı köylerinden geçilerek saat 10.00 da Toros Köyüne varıldı. Burada kahvaltı molasında Toros Köyü Muhtarı ve köylüleri iyi bir ev sahipliği ve misafirperverlik örneği gösterdiler. Kahvaltıda TOD Mersin Temsilcisi Emekli Or.Yük.Müh. Hüseyin ÖZBAKIR katılımcılara “hoş geldiniz “ diyerek gezi programı hakkında bilgi verdi. Mersin Orman Bölge Müdürlüğü adına Erdemli Orman İşletme Müdürü Kenan AKDUMAN İşletme Müdürlüğü ve Toros sediri hakkında bilgiler verdi. Türkiye Ormancılar Derneği Genel Sekreteri Hüseyin ÇETİN Dernek adına Ankara’dan katılarak Derneğin

kuruluşu ve çalışmaları hakkında katılımcıları bilgilendirdi. Mersin Orman Mühendisleri Odasının İl Temsilcisi Emekli Or.Yük. Müh. Ali SAMRAY yaptıkları çalışmalarla ilgili bilgiler verdi.

Daha sonra Toros Köyünden hareket edilerek, Gezeren çeşmesi ve cacık deresi mevkiilerindeki gençleştirme, ağaçlandırma ve toprak muhafaza çalışmaları yapılmış sahaları görerek, 3 kilometrelik bir yürüyüşten sonra Cacık mevkiinde çay molası verildi. Buradan Yavşan Çeşmesi mevkiine devam edildi, burada yapılan çalışmalar hakkında emekli Ağaçlandırma Şefi Musa KARA çalışmaları katılımcılara hangi

yıllarda niçin ve nasıl yaptıklarını detaylı bir şekilde anlattı. Tekrar otobüslere binilerek Arslanköy Yedigözel mevkiindeki Şaymana lokantasında öğle yemeği molası verildi. Buradan Saat 17.00 de hareket edilerek 19.30’da Mersine dönüldü.

Geziye katılan tüm katılımcılar, ağaçlandırma ve gençleştirme çalışmalarını yerinde gördüklerinden dolayı memnun olduklarını, Toros ve Arslanköy ormanları hakkında müspet bilgiler edindiklerini belirtmişlerdir. Buna benzer doğa gezilerinin daha sık yapılmasını talep etmişlerdir.

Işığ ı Yanan Evler, Yörük Mezarları ve Yağcı Köyü

Tarık Barbaros Pilevne
pilevnetarik@hotmail.com

Yağcı Köyü ve Ahırdağları

“Tıp Fakültesini yeni bitirmiş, pratisyen hekim olarak ilk görev yerime, Konya’ya bağlı bir beldenin sağlık ocağına gitmiştim. Gençtim, bekârdım. Küçük bir beldeydi gittiğim yer. İlk gece bir eve misafir olmuşum. Tren istasyonunun hemen yanında bir evdi. Akşam yemeğinden sonra çaylarımız gelmiş, sohbetler edilmişti. Üzerimde yol yorgunluğu, geldiğim yeni yerin yabancılığı vardı. Saatler ilerliyor, ağır bir uyku beni içine çekiyordu. Ev sahibine bir şey de diyemiyordum. Saatler epey ilerledi ama yine bir hareket yoktu. Evin büyüğü olan hacı anneye sıkılarak sordum: ‘Anneciğim, sizin buralarda kaçta yatılıyor?’

- Evladım, treni bekliyoruz.

- Trenden sizin bir yakınınız mı inecek?

- Hayır evladım, beklediğimiz trende bir tanıdığımız yok. Ancak burası uzak

bir yer. Trenden buraların yabancısı birileri inebilir. Bu saatte, yakınlarda, ışığı yanan bir ev bulamazsa sokakta kalır. Buraların yabancısı biri geldiğinde, ışığı yanan bir ev bulsun diye bekliyoruz.” Prof. Dr. Saffet Solak, bu güzel anısını şu yorumuyla destekliyor:

“Konya Ovası’nda, ya da Türkiye’nin bir başka yerinde, trenden inen yabancılar için ‘Işığ ı yanan evler’ hâlâ duruyor mu? Yabancılar, yorgun bedenlerini yün yataklarda dinlendirmeye devam ediyorlar mı? Aç bir köpeğin önüne bir kap yemek bırakan kadınlar yaşıyorlar mı? Kuşlara yuva yapan mimarlar şimdi neredeler? Ey güzel yurdumun güzel insanları! Neredesiniz?”

Sayın Solak’a yanıtı ise Yaşar Kemal veriyordu, “Demirciler Çarşısı Cinayeti” adlı eserinde; “O iyi insanlar, o güzel atlara binip

gittiler”... Oysa ben, bu güzellikleri doyusıya yaşayan bir insan olarak, güzel yurdumun iyi insanların orada, o ahşap ve kerpiç evlerinin konuk odalarında bizleri beklediğini biliyorum. Yeter ki, onlara ulaşalım ve içtenlikle kucaklayalım. Uzun zaman çalıştığım Afyon kırsalında birçok köy ve kasabaya yol uğratmıştım. En küçük köyde bir “oda” bazı büyük kasabalarda dağınık onlarca konuk odası vardı. Odanın bir köşesindeki yatak – yorgan yığının üzeri dantelâlı bir örtüyle kaplı olur, “Tanrı Misafiri” isterse aylarca kalsın, günde üç öğün sofrası önüne kurulurdu. Akşamları köy halkı uygun bir oturma adabı içinde toplanır, önce konuğun itibarına göre her haneden birkaç kap gelen yemekler dizilir. Kalabalığa göre sofralar düzenlenir ve bu sahanlar dağıtılırdı. Sofra düzeni ve ikramını işi bilen insanlar üstlenir, gençler ayak işlerine koşardı. Sofra kalktıktan sonra omzunda peşkiri, elinde ibriği ve leğeniyle bir genç herkesin elini ağzını yıkattırdı. El yıkanan leğenin üzerine suyun akıp yol bulacağı şekilde oyulmuş bir tencere kapağı olurdu. Bu şekilde kaptaki kirli su görünmezdi. Yemekten sonra çay kahve içilir, sohbet edilirdi. Odanın duvarlarında canlı renklerle boyanmış dolap kapakları olur, oda sahibi ailelerin bu dolaplarda çayı, şekeri, kahvesi, tüp gazı ve bazen içkisi bulunurdu. Yörenin Orman İşletme Şefi olarak yazılı olmayan görevim ise, bu odaların bir şekilde odunlarını temin etmektir. Köylünün zati yakacak ihtiyacının dağıtıldığı günlerde, köyün ileri gelenleriyle birlikte öncelikle caminin, okulun ve bu konuk odalarının odun ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırdım. Bütün bunlar

kamu görevlisine duyulan saygınlık ve bağlılık yanında, orman yangınları ile mücadele ve diğer ormancılık hizmetlerinde orman köylümüzle idarenin uyumunu sağlardı. Sandıklı’nın Yağcı köyü, anlatıma en uygun yurt köşelerinden biridir...

Ahırdağları, Sandıklı’nın kuzeyindeki Çiğiltepe’den başlayıp, Sivasslı’nın doğusundaki Burkaz Dağları’na ulanır. İki silsile Banaz’ın Ahıroluk Tepesi’nde birleşir. Ahırdağları’nın en yücəsi Toklu Sivrisi’dir, 1900 metreye ulaşır. Uşak–İzmir asfaltında seyir halindeyken, Büyük Oturak Kasabası yakınlarından izlenebilir bir süre. Büyük Taarruz planlarında önemli bir müstahkem mevki ve stratejik bir noktadır bu yalçın ve çıplak kayalık. Fahrettin Altay ve süvari birlikleri, 25 Ağustos 26’ya bağlayan gece, atlarının nallarına çaputlar sarıp, büyük bir sessizlik içinde aşılamaz düşüncesiyle boş bırakılan bu sarp doruklara tırmanırlar. Koyu karanlıkta keçiyollarından, dar patikalardan aşır, Kırka köyünde üslenen düşmanın ardına dolanır ve önce telefon hatlarını keserler. Ertesi gün ısıdığı yalın kılıç birer kasırgadır her atlı... Cephe arkasından böyle bir saldırı beklemeyen Yunan ordusunda başlayan panik, bozguna dönüşür ve Sincanlı ovasına dökülürler. İşgalci birlikler için çekilme, Dumlupınar’da kuşatılıp yok edilene kadar sürecektir. Ahırdağları’nın kuzey eteklerinde Sincanlı’nın, güneyinde ise Sandıklı’nın son köyleri yer alır. Bu iki ilçe sınırını muhteşem yükseltirler oluşturur. Keskin ve derin vadiler, boylu karaçam ormanları ile örtülüdür. Örendere, yüksek yamaçlı, geniş ve uzun bir vadidir.

Aşağılarda dar bir alanlıkta Yağcı köyü ile son bulur. Küçük ve şirin bir orman köyüdür Yağcı... Kendileri bilmezler ve merak da etmezler ama Oğuz Boyunun el dokuması kilimleri ile ünlü, Yağcı / Bedir aşireti kökenlidirler. Kadınlarının soy hüneri, konuk odalarındaki yastık kılıflarının nakışlarında çiçek açar. Çalışkan, saygılı, sevgili, onurlu ve konukseverdirler. Kendi halinde insanlardır, çoğunlukla orman işçiliğiyle geçinirler. Yağcı köyünden Örendere yönündeki yola çıkıldığında sizi köyün küçük mezarlığı karşılar. Onlar, bir ana ve iki gelinlik kızı alçak taş duvarın hemen dibindeki küçük tümsekte yatarlar. Onlar Yörük mezarlarıdır... Eşme kazasından erken yazda gelip, Karagöl’de keçi yaylatan aile, göç vaktini kaçırmamanın tedirginliğindeydi. Güze dönen mevsimin ne yapacağı belli olmazdı. Kuzularını büyüttmüşler, besilerini beslemişler, mallarını sağlamışlar, peynir ve yağlarını basmışlardı. Şimdi ne yapmalı, ne etmeli idi? Yürümece göçmek zordu, mevsim ilerlemiş, geç kalınmıştı. Hem güvenli de değildi. Yörügü uçan kuş bile daldı buralarda. En iyisi birkaç traktörle anlaşıp sürüyü ve eşyaları yükleyerek memleketin yolunu tutmaktı. Köyde kesilmiş sözleri, yapılacak düğünleri vardı. Baba çadırdan erken ayrıldı. Önce Yağcı köyüne vardı, sonra diğerlerine. O gün hava aniden kararmış, kar yağışı başlamıştı. Gece yarısı güç bela çadıra dönebilen adam, anneyi ve kızlarını birbirlerine sarılmış, sönmüş ocağın önünde uzanırken buldu. Canlı gibiydi hala donmuş bedenleri. Ölüm onları, yumuşak ve hülyalı bir uykuda kucığına çekmişti sanki.

Yükseklerden ardıc, kekik kokuları gelir. Bir kartal Toklu Sivrisinin üzerinde döner. Zirvedeki buzul parıltı yalancı bahar güneşinde, yamaçlar ala bele kar yığınları ile donar. Kardelenler nergisler açar, toprak tüter, uyanır. Ahırdağları'ndan serin bir yel kopar gelir. Gelir, Yörük mezarlarının üzerinde dolanır. Gelin kız rüyaları, genç kız sevdaları düşer gönlüme, titretir yüreğimi...

Anadolu'da "Ören", "Viran"dan gelir, "Asar" ise "Hisar"dan... Bu iki sözcüğün geçtiği her yerde eski eserlere rastlamak mümkündür. Afyon Müzesi, Türkiye'nin en zengin müzelerinden olup, "Karun Hazinesi" de bu coğrafyaya yakın bir bölgede, Uşak'ta bulunmuştu. Yaptığımız orman yolu inşaatı, ağaçlandırma ve diğer faaliyetler için iş makineleri çalıştırır, hafriyat esnasında kiremit ve mermer parçaları çıktığında huzursuz olurduk. Birkaç kez Afyon Müze Müdürü'ne bildirdim. "Vatandaş bir şeylerden bahsediyor, gelin bir bakın, insanların da başı derde girmesin. Resmi kazılarla ulusal servetimize sahip çıkalım." dediğimde; "Bizim arkadaşlar (arkeologlar) buralara gelmezler, daha çok deniz kıyılarını tercih ederler." kabilinden espiyle karışık yanıtlar alırdım. Oysa

yörede müthiş bir antik eser zenginliği hissediliyordu. Toklu Sivrisi'nin eteklerindeki yayla evleri yakınlarında antik mezarlar vardı. Hepsinin lahit kapakları kırılmış ve içleri yıllar öncesinden boşaltılmıştı. Anlatıldığına göre bu buluntular, köyleri gezen çerçilerle bakır eşya, kap-kacak karşılığında değiş tokuş edilmişti. Daha değerli olduğu söylenen bazıları da, Kemeraltı'nda bavullarla pazarlanmıştı.

Son günlerde birçok müzede çalınan, taklitleriyle değiştirilen eserlerden bahsediliyor. Üzülüyorum, düşünüyorum; onları hiç gün yüzüne çıkarmasak, hep toprak altında kalsalar daha mı iyi olurdu? Ta ki, tarihine geçmişine, ulusal değerlerine, tüm insanlık adına sahip çıkacak nesillere kavuşana dek. Gözlerimizin önünde bir tarih hazinesi yok olurken, konudan sorumlu Bakan, aczini ifade eden söylemlerle topluma yakınlıyor. Daha müzelerimizdeki eserlerin dökümünün çıkarılmadığını söylüyor. Yani, başka bir deyişle, ellerindekinin ne olduğunu bilmiyorlar. Doğrudur, kim bilir ilkel şartlarda korunan daha nice önemli eser depolarda duruyor veya durduğu sanılıyor. Onlardan birisini Afyon müzesinin deposunda görmüştüm: Antik çağa ait bronz

bir zenci heykeli. Umarım aynı rafta duruyordur, geçen zaman içinde sırta kadem basmamıştır...

Aşağıdaki fotoğrafta iki yanımda oturanlar; Ahmet Öztürk ve Ramazan Yıldırım'dır, Orman İşletme Şefi olarak yörede görev yaptığım yıllarda muhtarlık yapan kişilerdir. Otuz yıl sonra onları ziyaret ettim, kucaklaştık, ne mutlu bizlere!

Osmanlıca, Türkçe, Dil ve Harf Devrimleri Hakkında

Aziz Bozatlı

Or. Yük. Müh.

azizbozatli@gmail.com

Giriş

Bugünlerde medyada yoğun şekilde izlediğimiz Osmanlıca tartışmaları, AKP'nin sıkça yaptığı gibi gündem saptırma amaçlı çıkışlarından biri olsaydı, üzerinde durulmaya değmezdi. Ancak bu çıkış, Büyük Ortadoğu siyasi projesinin bir parçası olduğu ve özellikle de harf devrimine karşı açılan sinsî bir savaş olduğu için önemlidir.

Emperyalist Güçler, Orta Doğu'da sınırları değiştirip, ulus devletleri parçalayıp federatif yapılar oluşturmak istiyorlar. Türkiye'yi de "Yeni Osmanlı" adı altında gevşek bir federasyona dönüştürüp parçalamak istiyorlar. Bu bağlamında 16 yıl öncesinden günümüze kadar gelişmelere bir göz atalım;

Harvard Üniversitesinden Prof. Şinasi Tekin, üniversitesine bağlı olarak Ayvalık Cunda Adasında "Yoğun Osmanlıca Yaz Okulu" açtı (4 Temmuz 1999 Hürriyet). Soros'un desteklediği Tarih Vakfı da Osmanlıca çalışmalar yürütmeye başladı. ABD İstanbul Başkonsolosluğunda 10 gazeteciye

Osmanlı dersi verildi. 3 tarihçimiz gazetecilere, “Osmanlı dönemindeki politikaların günümüze nasıl yansıtılacağını” anlattı (14 Eylül 2003 Aydınlık). 2015 yılına gelindiğinde Edirne valisi bir ilkokula gidiyor ve tahtaya “süt içiniz” ibaresini Arap harfleri ile yazıyor. Medyadaki tartışmalarda birisi çıkıyor “Harf devrimi ile bir gecede köpekleştik” diyebiliyor.

C. Özakıncı'ya göre; “Türkiye son yirmi yıldır, Osmanlıya dönüş, Eyalet sistemi, Osmanlı millet düzeni, Medine vesikası, çok hukuklu sistem, asr-ı saadet düzeni, inanç federasyonu, Osmanlı sekularizmi gibi kavramların Türk basınındaki yoğun propagandası ile hızla “Yeni Osmanlı Tuzağı”na itilmektedir. Bu, Türkiye için “siyasi intihardır.”

Geçmişte Dil Politikalarımız

15 Nisan 1277 de Karamanoğlu Mehmet Bey; Anadolu Selçuklunun başına Gıyaseddin Siyavuş'u geçirdikten sonra “Türkçeden başka bir dilin kullanılmaması” için ferman çıkartmıştır.

Kaşgarlı Mahmut, ünlü eseri “Divan-ı Lügat-üt Türk” ü, “Türk dili ile Arap dilinin at başı yürüdüğü bilinsin” diye yazdığını söyler.

O güne kadar İran'a giden Türkler, Farsçayı (Acemceyi), Irak'a giden Türkler, Arapçayı, benimseyerek kendi öz dillerini ihmal etmişlerdir.

Büyük Selçukluda, zengin ve yönetici kesim Abbasi halifesi ile işbirliği ve akrabalıklar kurarak (Selçuklu ve Abbasi hanedanları arasında, 54 yılda 5 evlilik vardır) Arap kültürü

etkisinde kalmış ve kendi öz dillerini inkâr bile edebilmişlerdir. Bilim dili Arapça, edebiyat dili Farsçadır.

Dilci N.S. Banarlı, şu tespiti yapar; “Tarihte, kendi ana dili dışında bir dille ilim ve edebi eser meydana getirmek istemenin başka bir örneği yoktur.”

Büyük Selçuklunun resmi dili Arapça, Osmanlının resmi dili Meşrutiyete kadar Osmanlıcadır. Devlet olarak, Türk Diline gerçek anlamda sahip çıkan Türkiye Cumhuriyetidir.

Osmanlıca nasıl bir dildir? Nasıl oluştu?

Osmanlı yönetici sınıfında Arapça ve Farsça kullanma eğilimi, Büyük Selçuklu Atalarından gelen bir alışkanlıktır. 1517 den sonra Yavuz'un getirdiği 2000 kadar Eşari-Arap anlayışındaki din adamı (Türklerin itikadı konudaki mezhep imamı Türk Alimi Maturidi'dir. Araplarınki ise İmam Eşaridir) ile Türkçe ve Türk kültürü üzerindeki Arapça ve Arap kültürünün baskısı artmıştır. Arapça ve Arap alfabesine kutsiyet atfedilmiştir. Mevlana'dan başlayarak edebiyattaki Farsça kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu yönelişler, yöneticiler tarafından teşvik gördüğü içindir ki;

Divan şair ve edipleri, Arapça ve Farsça bildiklerini göstermek için dilimize fazlaca yabancı kelime sokarak, Osmanlıca gibi bir dilin oluşmasına katkı sağlamışlardır.

Osmanlıca ve Arnavutça konusunda uzman olan yazar, Şemsettin Sami, Osmanlıca için şunları der; “Ne Türkçe, ne Farsî, ne Arabîdir. Ya ne

lisanıdır? Nerede söyleniyor, kimler istimal ediyorlar (kullanıyorlar)? Sırf sun'î bir lisanıdır.”

Osmanlıca denen dil aslında dil değil, bir bürokrat jargonudur. (Ortaylı İ.-2-)

Osmanlıca, Arap harflerinin kullanıldığı bir dildir. Arapça ünsüz harflerle okunur. Türkçe yazıldığı zaman ortaya bir kargaşa çıkmaktadır. Mesela, “k (Kef), v (Vav), r, ç ve y harflerinden oluşan “kvrçy” sözcüğü, “gevrekçi”, “kürkçü”, “körükçü”, “kör keçi” olarak okunabilir. Bunu okurken metin ve konusu hakkında bilgisi olan kimse ancak doğru kelimeyi bulabilir. Ünlülerin yazılmamasından doğan özellikle, isim yazımındaki karışıklıklar kaçınılmazdır (Yetkin, Ç.)

Osmanlının son asrı, Osmanlıcayı düzeltme çabalarıyla geçmiştir.

Osmanlı Yönetimi, Osmanlıca ile Türk kültürünün girdiği çıkmazın ve halktan kopukluğun farkındadır ve çıkış yolu aramaktadır. Osmanlıcadan kurtulup halkın konuşup, anlaştığı yaşayan Türkçeye dönüşün, Atatürk'ün harf ve dil devrimine kadar geçen süreçteki gelişmeleri kısaca gözden geçirelim:

Sultan II Murat'ın, (saltanatı 1402-51) “Gönüller ancak açık Türkçeden haz alır” sözü, Türkçe özlemini dile getirir. Tanzimat'tan önce halkın anlamadığı koyu medrese diline (Osmanlıca'ya) karşı Edirneli Nazmi ve Tatavlılı Mahremi'lerin yürüttükleri “Türki-i Basit” akımı, halkın kullandığı Türkçeye dönüşün ilk adımı sayılabilir.

Arap harflerinin Türkçenin bünyesine uymadığı, okunmasının güç ve karışık olduğu, daha Tanzimat devrinde ortaya atılmış, 1845'te eğitim işleriyle uğraşmak üzere Maarif Meclisi açılmış, 1851 de o devrin "akademisi" olan "Encümen-i Daniş" kurulmuş ve dil meselesi orada tartışılmıştır.

Münip Mehmet Efendi, Cemiyet-i İlmiye adlı bir bilimsel kurulda, Osmanlıca alfabede düzenleme yapılması gerektiğini anlatarak şunu demiştir;

"Okuma yazmanın önündeki en önemli engel, alfabedir. Çünkü bu alfabede, ünlü sesler yoktur. Ünlü harfler olmadığı için, Türkçe sözcükleri yazma olanağı yoktur. Bu nedenle yeni bir düzenleme gerekir..."

Büyük Osmanlı Hukukçusu ve Tarihçisi Ahmet Cevdet Paşa devreye girer, bu yöndeki düşüncelerini ortaya koyarak, sorunu devlet katlarına sunar.

Bunun sonucunda, 1863 yılında ilk ders kitaplarında, sesli harfleri göstermek için işaretler kullanılır. Hatta "Terakki" Gazetesi açıkça şunu yazar:

"Kuran Arap harfleriyle yazıldığı için, Türkler bu alfabeyle kutsal görüyorlar. Ancak bu harfler değiştirilmedikçe ilerleme mümkün değildir".

Belli bir tarihten sonra Türk aydınları yüksek tabakanın yazı dili olarak kullandığı Osmanlıca'yı beğenmiyorlar, onun yerine halkın günlük hayatta kullandığı "Sade Türkçe"yi yazı dili haline getiriyorlar. Bu hareket, devletin veya bir sınıfın

baskısı olmadan Tanzimat'tan çok önceleri başlayarak Cumhuriyete kadar gelmiştir.

Tanzimat aydınları Eski yazı dilini (Osmanlıca'yı) çok iyi bildikleri halde, Yazılarında halkın dilini kullandılar (Şinasi, Namık Kemal, Ali Süavi, Ziya Paşa, Ahmet Mithat ...)

Namık Kemal, konuyla ilgili bakın ne diyor;

"Bizde çocuklar beş altı yaşında mahalle mekteplerine verilir. İki üç senede bir hatim indirirler. Birkaç yıl tecvit ve hatimler tekrar tekrar okunur. Beş altı yıl da sülüs ve nesih karalarlar. Ancak ellerine bir gazete verilse okuyamazlar. İki satır bir not tutamazlar. Yazılmış tezkereyi bile okuyamazlar. Onları okutan hocaların içinde de gazete ve tezkere okuyabilecek, birkaç satır mektup ve tezkere yazabilecek olanlar yüzde beşi geçmez!"

Başka adımlar da atıldı:

1911 yılında İstanbul'da bir "Harfleri Islah Komisyonu" kuruldu. Bir de kongre yapıldı. Kongre başkanı ünlü Ahmet Muhtar Paşa'ydı. Dil ve alfabe konusundaki araştırmalarıyla bilinen İsparta'lı Hakkı Bey, yaptığı konuşmada şunları söyledi:

"Kimse yazımızın kolay okunabildiğini iddia edemez... Hatta mümkün değildir. Çocuklarımıza bakınız! Çocuklar okula gidiyor, ama okul sözcüğünü bile okuyamıyorlar. Başka ülkeler, çocuklarına kolayca okuyup yazmayı öğretirlerken, biz bütün gücümüzü ve ömrümüzü bu yazıyı öğreteceğiz diye tüketiyoruz... Bizim çocuklar, bir yazıyı öğrenmek için yıllarca uğraşıp dururken, nasıl

olacak da öteki ülkelerin çocuklarıyla yarışacaklar? Zavallı bizler!"

Doktor Musullu Davut tarafından, Meclis-i Mebusan'a, Latin Harflerinin kabul edilmesine ilişkin bir tasarı bile verildi. Ancak sonuç alınamadı.

Alfabe konusunda ilk radikal adım, 1913 te Enver Paşa tarafından atıldı.

O, "Ordu Elifbası" adıyla bir alfabe hazırlatarak uygulamaya koydu. Halk bu yazıya Enver Paşa'nın adını verdi ve "Enveriye" dedi. Enveriye, birleşik yazılan Arapça harflerin, tek tek ve birleştirilmeden yazılmasını öngörüyor, harf aralarına sesli harfler koyuyordu.

Bütün bu önerilere ve kimi düzenlemelere karşın, Osmanlıca alfabe, ihtiyaçlara cevap veremedi.

Osmanlı'nın Türkçeyi geliştirme çabaları

Sultan II Abdülhamid, Türkçe konusunda hassasiyet göstererek 19 Mayıs 1894 tarihli kapsamlı bir tamim yayınlamıştır. Manastır idadisine ve muhtemelen diğer okullara da gönderilen bu tamimden kısa notlar verecek olursak:

".. Halkın kullandığı, 'taş' sözü varken, Arapça 'hacer' veya Farsça 'senk' sözlerini kullanmayınız.

..Şimdiye kadar Arapça ve Farsça kelimelerin çoğu dilimizde kullanılmış ve bu durum Türkçenin vaziyetini güçleştirmiştir... Başka dillerde iki sene tahsil gören kişi, gazete okuyabildiği halde dilimizin o derecede öğrenilmesi çok zaman almaktadır."

Bu tamimden sonra 6 Ekim 1894 de Maarif vekili Zühdü imzasıyla Arapça ve Farsça kelimelerin peyderpey karşılıklarının bulunması için, maarif müdürlüklerine emir verilmiştir.

Türkçülük akımı, 1911 yılında Selanik'te çıkan "genç kalemler" dergisinde "Osmanlıca" üslubuna karşı günlük konuşmaya dayanan "sade Türkçe"nin savunması ile başlar (Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem..)

Böylece Halkçılık, sadelik, gerçeklik ve milliyetçilik birleşmiş oluyordu. . 1910 yılında başlayan "milli edebiyat" bu "ortak dil" ile ortaya çıkmıştır.

"Halkçılık akımı o devirden başlayarak Osmanlının birçok kurumunu değiştiren, "halk dili"ne dayanan "yeni bir yazı dili" de yaratıldı.

Bu coğrafyada "Namık Kemal" gibi bir "Vatan Şairi" yetişmiştir, ama Türkçenin kutsiliğini anlatan bir "Türkçe şairi" çıkmamıştır. Birisi bize "Vatanın kendi gövde, ruhu Türkçedir" demeliydi. "Bizi bir millet halinde ezelden ebede taşıyan, birbirimize bağlayan Türkçedir" demeliydi (Banarlı N.S.)

Osmanlının dil konusundaki paradoksunu, Ziya Gökalp, şöyle tanımlar; "İstanbul'da iki dil vardır; biri yazılıp konuşulamayan, diğeri ise, konuşulup, yazılamayan"

Harf ve Dil Devrimi

Atatürk; Osmanlıcanın, Türkçenin ve Alfabenin sorunlarını ve tarihi gelişimini bilen bir son dönem Osmanlı aydınıdır. Alfabe ve dil konusunda bildiği ve yaşayarak

kafasında olgunlaştırdığı düşüncelerini hayata geçirmek için, bilinen köklü devrimi gerçekleştirdi. Osmanlı ve Cumhuriyet tarihimizi en iyi bilen bir bilim adamı sıfatıyla Prof. İlber Ortaylı'nın konuya ilişkin düşünceleri şöyle;

"Türk tarihinde 3 Kasım 1928 de harf inkılabı yapılarak cesaretli bir adım atılmıştır. Kararı tek başına veren de Mustafa Kemal'dir. Böylece Türkçe, imlâ sorunu az olan diller arasına girmiştir. Devrimin ikinci yılında okullarda öğrenci sayısı artmıştır. Değişmeye giren Türk toplumu harfleri değiştirerek, toplumda okur-yazar oranını artırmış ve okuma alışkanlığı yerleşmeye başlamıştır. Bu alanda daha fazla değişimin olmamasının nedeni de toplumsal yapıdaki engellerdir."

Burada geniş bir şekilde Harf ve Dil devriminden söz edecek değilim. Bu konuya sadece asırlık alfabe tartışmalarını sonlandıran bir devrim olduğu için ve sadece o bağlamda

kısaca değinmek gereği duydum. Dil Devrimi ile ilgili Ö.A. Aksoy'un verdiği istatistikler dikkate değer;

1862'lerde dilimizdeki 100 sözcükten 33 ü Türkçe, 67 si yabancı idi. 1932 yılında yazı dilindeki Türkçe sözcük oranı %43 e ulaştı. Yani 7 yılda her yıl % 1'den fazla oranda arttı.

1978 de yani 46 yıl sonra %90'a ulaştı. Dil devriminden çok önceki yazarlardan Şinasi'nin yazılarındaki Türkçe sözcük oranı %33 dür. Ali Canip'in dil devriminden önceki yazılarında Türkçe sözcük oranı %41 iken, devrimden sonra %58'e çıkmıştır. Bu da dil devriminin amacına ulaştığını göstermektedir.

"Dil Devrimi"ne karşı çıkan kesimlerin "Bu konuda aşırılığa gidildiği" iddialarına açıklayıcı bir cevap olmak üzere durumu özetleyen aşağıdaki iki anekdotu aktarmak isterim;

* Atatürk, dil inkılabında çalışmak üzere Yahya Kemal'in katılımını

ister. Yahya Kemal cevaben; "Benim yaşayan Türkçeye karşı bir vehmim var. Dilde ilmin yok" diyerek, görevden affını ister. Çalışmaların bir bölümünü oluşturan "Güneş dil teorisi" çıkmaza girince, Atatürk Yahya Kemal'e haklı çıktığını itiraf eder. Etrafindakilere: "Görüyorsunuz ya beyler, Yahya Kemal Bey'in vehmi, sizin ilminizi geçti" diyerek, bu hatalı politikasından vazgeçer. Ancak, "Yaşayan Türkçe" ile birlikte, Türkçemize yeni sözcükler kazandırılmaya devam edilir.

* Halit Ziya Uşaklıgil, Atatürk'ün dil politikasını anlatmak üzere, Birinci Türk Dili Kurultayında, bir konuşma yapar ve katılımcılara "Türkçeyi sevme dersi" verir. Konuşmasından aşağıya aldığım bir cümlesi adeta "Dil Devrimi"nin özeti gibidir.

"Ben şairin, edibin kullandığı Türkçeyi de, pazarcı esnafının kullandığı Türkçeyi de sevdim".

Sonuç yerine

Harf ve dil devriminin neredeyse yüz yıllık bir arka planı vardır. Atatürk, tüm bu arka planı bilen bir devrimci olarak, bu radikal adımları atmış, süreci başarılı bir devrimle sonuçlandırmıştır.

"Harf Devrimi", ile halkın dili Türkçeye halk için bir abece yapılmıştır. Harf devrimi, "dil devrimi" ile birlikte düşünülürse bir "iletişim devrimi"dir (Yetkin Ç.)

Dil, tüm diğer kültür unsurlarının taşıyıcısıdır. Kültür unsurları içinde "çadırın orta direği" gibidir. Başka bir benzetme ile "tespihin ipi" gibidir. Orta direk olmazsa çadır kurulmaz, ip olmazsa tespih taneleri, tespih

değildir. Dil olmadan hiçbir kültürel unsur yayılamaz, gelişemez. Özetle söylersek; Dil yok olursa, kültür yok olur. Kültür yok olursa, ulus (millet) çözülür. Ulus çözülürse, devlet çöker.

Kozmopolit Osmanlı, yapay Osmanlıca'yı oluştururken, Anadolu Türkü kendi öz dilini 20. yüzyıla kadar yaşatarak gelmiştir. Osmanlıca bir bulamaçtı. Ancak sözlük yardımı ile anlaşılabilirdi. Ama 800 yıl öncesinin Yunus Emre'sini anlayabiliyoruz.

Gerek eski alfabenin düzeltilmesi için ve gerekse Türk dilinin yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarılması için Osmanlı aydınları neredeyse yüz yıl süren bir çabanın içinde olmuşlardır. Bu arka planı biraz uzunca anlatmamızın nedeni, karşı devrimcilerin iktidardan cesaret alarak söyledikleri "Bir gecede cahil kaldık", "bir gecede geçmişle bağlarımız koptu" gibi iddiaların gerçek olmadığının bilinmesi içindir.

Günümüzdeki Osmanlıca tartışmalarının, art niyetli tartışmalar olduğunu anlatmaya çalıştım. Osmanlıca dersi söylendiği gibi mezar taşı okuma ihtiyacını da karşılayamaz. Bu tartışmalar birçok konuda olduğu gibi Cumhuriyete ve devrimlere saldırmak için araç olarak kullanılmaktadır.

Ülkemizin muhafazakâr kesimlerinin itibar ettiği dilcilerden Prof. M. Kaplan'a göre: "Bugün Osmanlıca Edebiyat fakültelerinde öğrencilere zorla öğretilen ölü bir dilden farksızdır. Cumhuriyetle beraber Osmanlı kurumları nasıl tarihe karıştıysa, Osmanlıca da tarihe karışmıştır." Prof. Ortaylı'ya (2) göre: Günümüzde yapılmak

istenen Osmanlıca öğretmek değil, bir gösterebilir. Binlerce çocuğa Osmanlıca öğreteceğim demek, bir kere öğretmen kıtlığından dolayı onları her türlü edebiyat ve dil öğretiminden soğutmak demektir.

Osmanlıca'yı öğrenmek, gençlerimizin öncelikli bir ihtiyacı değildir. Gençlerimizin ihtiyacı; Güzel Türkçemizi konuşabilmek, Türkçemizle düşünebilmek ve Türkçe ile yazabilmektir. Bu ülkeyi yönetenlerin önceliği, "gençlerimize mezar taşı okutmak" değildir. Bugün 42 Bin Üniversite öğrenci adayının Türkçeden 'Sıfır' çektiği bir ülkede yaşıyoruz. Eğitim sistemimizde büyük bir yangın var. Yangında ilk kurtarılacak, Türkçemizdir.

Kaynaklar;

1-AKSOY Ömer Asım; Dil Gerçeği- Dil Derneği Konur Sk. 30/1 Kızılay Ank. 2006.

2-ARI Kemal Prof. Dr.; Osmanlıca -Diji Net İnternet sitesi

3-BANARLI, Nihat Sami; Türkçenin Sırları- Kubbealtı yayınları, 1977.

4-KAPLAN Mehmet Prof. Dr.: Kültür ve Dil - Dergah Yay. 2014, 32 baskı.

5- ORTAYLI İlber Prof. Dr.; (1) Gelenekten Geleceğe- 2001, İstanbul.

6-Ortaylı İlber; (2)Türklerin Tarihi. Timaş Yayınları, 2015, İstanbul.

7-ÖZAKINCI Cengiz; Türkiye'nin Siyasi İntiharı- Otopsi Yay., 2008, 15. basım.

8-YETKİN Çetin Prof. Dr.; Türk Direniş ve Devrimleri-Otopsi yay., 2003.

Sıra Dışı Bir Ağaç:

Argan (*Argania spinosa* L.)

SUAT TOSUN

Emekli Orman Mühendisi-Bolu

Argan Ağacı-Fas

Beslenmemde zeytinyağı, saç bakımında ise zeytinyağlı-sabun tercihlerime, sanırım son altı aydır tanıştığım ve birazcık ucuz olsa, “altın iksir” denilen bir bitkisel yağ ortak olacağı benziyor; Adı “ argan yağı”...

Şimdilerde insanoğlu, mineral yağlar, kimyasal içerikler, hayvansal yağlar arasından kendine temiz ve işlevi yüksek kozmetikleri araması nedeniyle “argan” yağına dört elle sarıldı. Oysa gösterişsiz argan ağacı yüzyıllardır Fas’ın yarı çöl ikliminde dimdik ayakta. Bilen meslektaşlarım beni mazur görsünler, yeni öğrenecekler ilginç gelecek bir başarı öyküsü var bu ağacın..!

Argan ağacı (*Argania spinosa* L.) çok yönlü bir bitki.

Fas –Berberi lehçesinde “**arjan**” (içinde kilitli kalma) anlamına gelmektedir. Dünyada yalnızca doğal olarak Fas’ın güneybatısında (820 bin hektar yayılışa sahip), çok az miktarda Cezayir’in Tindouf bölgesinde bulunan endemik bir tür. 10-12 metre boyolanabilen,150-200 yıl ömre sahip, aşırı kuraklığa ve yarı çöl iklimine uyumlu, kökleriyle yerin 30 metre altına dek inebilen, herdem yeşil yapraklı ve dikenli bir ağaç. Coğrafi bölge olarak, batısında Atlas Okyanusuna, bir taraftan Agadir, diğer taraftan Marakeş’e uzanan, yıllık 100-300 mm.yağış alabilen, hava sıcaklığı bazen 50 santigrad derecenin üzerine çıkabilen, bölgedeki 120 civarındaki Berberi Köyünün (yaklaşık 2 milyon nüfusun) en önemli gelir kaynağı bu ağaç.

M.S.11.yüzyılda tarihçi El Bekri'nin argan yağından söz ettiği iddia edilmektedir. Endülüslü Müslüman botanikçi, doktor İbni Al Baytar, argan hakkında 13. yüzyılda Botanik Ansiklopedisine yazı yazarlardan biriydi.1510 yılında ise, kaşif Leo Africanus tarafından rapor edilmiş.

Argan ağacının kökleri erozyonu önlemekte, meyvesinden (iki yılda olgunlaşıyor) çıkartılan argan yağı, mutfaklarda, kozmetikte ve tıpta aranan bir üründür. Argan yağı; % 43 oleik asit (omega 9),% 36 linoik asit(omega 6), E vitamini(to koferoller),steroller ve polifenolleri içeriyor. Bu muhteşem bir oran ve doğa kendisi hazırlayıp bizlere ikram ediyor. Zeytinyağından 3 kat daha zengin. Hiçbir alerji riski taşımıyor (Yazıcı, 2012). Kerestesi sert odunu ile inşaatta ve odun olarak kullanılıyor. Bugün 2500 ton olan yıllık argan yağı üretiminin 2020 yılında 4 bin tona çıkarılması hedefleniyor.

Çok yönlü yararlanılan argan ağacını popüler kılan en önemli unsurlar şöyle sıralanabilir:

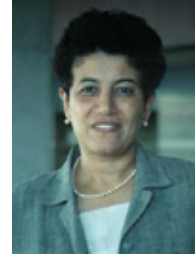
- Argan yağının zorlu üretiminde Berberi kadınların başrolde oluşları, istihdamdan dolayı (aylık yaklaşık 280-300 dolar) özgürleşip, güçlenmeleri.
- Argan ağacı ürünlerinin bilimsel yararlılığının onaylanması ve geliştirilmesinde kadın akademisyen **Prof.Dr. Zoubida Charrouf**un önemli bir anahtar rolünün olması.
- Yerel halkın kalkındırılmasında biyolojik çeşitliliğin korunması gerçeğine dünyada en güzel örnek Fas'daki argan ağacı ormanlarının varlığı olmuştur..
- Onun derinlere inen kökleri bitişigi çölün yayılmasına karşı

mükemmel bir bariyerdir.

- Argan ağacı, tepe çatıları ile bölgenin ekosistemini dengeler. Fauna ve flora ya gölge sağlar.

1995 yılında Rabat Üniversitesinde organik kimya üzerine argan yağını doktora tezi alarak argan yağının araştıran **Dr.Charrouf**, argan yağının potansiyel gücüne gücünü fark etmiş, tüm dünya kadınlarının arganla tanışmasına yardımcı olmuştur. Yine sadece kadınlar tarafından yönetilen Kanada Hükümetine ait ICDR (Uluslararası Geliştirme ve Araştırma Merkezi)'i arganla yapılan ilk tedavilerde ortaklık oluşturdu. Dr. Charrouf, bir kısım yerli Berberi kadınları örgütleyerek Amal (Emel/ Ümit) isimli kooperatifte topladı. Yüzyıllar boyunca argan yağı üretimi sadece yerel ev ölçeğinde olmuştur. **Dr. Charrouf**, argan yağı üretiminde teknolojinin eriştiği tohumlardan yağ çıkarma tekniklerine meydan okurcasına; kocasıyla birlikte Burkina Faso'da mevcut bir teknolojiden yararlanmayı ve IDRC 'nin tarım projesi planlarından uyarlanmış yeni bir kavurma makinesi geliştirdiler. Başka işlem safhaları için üretimi kolaylaştırıcı motorize ekipmanları üzerinde çalıştılar. Bugün 80'e yakın kadın kooperatifi kurulmuştur. Kadınlar; daha önceleri tamamen kocalarına maddi bağımlıyken şimdi hane halkı gelirine, katkı veya pek çoğunda ise tek geliri kazandırmaktadır. Bu gelir onların çocuklarını liseye ve üniversiteye göndermek anlamına gelir. Şu anda kooperatiflerin büyük tesislerinde, büyükçe odalarda 3-4 yaşındaki çocuklar için anaokulu oluşturmak tek istekleri.

Prof. Dr. Charrouf , “kadınlar, yağ üretme ve pazarlanmasında istihdamla yetinmeyip, işin ne olduğunu anlamak, muhasebeyi, pazarlamayı ve

Pro. Dr. ZOUBİD-CHARROUF

yönetim, demokrasi, şeffaflık nedir? anlamak zorundadırlar”

demekte, idareyi kocalarına veya babalarına bırakmamamayı, yoksula kadının güçlenmesinin bu şekilde engellenebileceğini savunmaktadır.

ÜRETİM, KORUMA VE FİDAN YETİŞTİRME

Argan ağacı 30 yaşında 6-7 metre boya ulaşır.100 kg tohumdan; 62 kg kuru meyve,31 kg çekirdek,3 kg badem, elde olunur. Yağın randımanı %1-1,5 arasındadır. 2008 yılında, argan yağının litre fiyatı 130 Euro civarında imiş. Dünyanın en pahalı yağlarından. Tohumlar iki şekilde işlenir,1- Tohumlar kavrularak elde olunan yağ, Fas mutfağında kullanılıyor. Kolesterolü düşürüyor, beyin ve karaciğer fonksiyonlarını iyileştiriyor.2-Taş arasında ezilerek çıkarılan yağ kozmetikte kullanılıyor. Bu yağ, çok koyu kıvamında, bal rengi bir yağ. Bu koyu dozun deri tarafından emilmesini kolaylaştırmak için argan, başka değerli yağlarla sıvılaştırılıyor. En saf argan yağı bile organik –bitkisel-değerli bir yağla sıvılaştırıp öyle şişeleniyor. Kısaca, argan yağı aldıysanız, şişenin içindeki karışımların argana niye

kariştirildiğini sorgularsanız, en az kendisi kadar değerli bitkisel yağlarla harmanlanma sebebini biliyorsunuz demektir (Yazıcı, 2012). Diğer değerli bitkisel yağlar, karito ve yerfistiğı yağları olup, zeytinyağı karışımları ise daha düşük ücrette satılmaktadır.

1998 yılında endemik argan ağaçlarının bulunduğu bölgenin bir kısmı, **UNESCO Biyosfer Rezervleri Programına** alınarak koruma altına alınmıştır. Aynı zamanda ağaçlandırma programlarıyla argan plantasyonlarını tesis etmek amaçlanmıştır. Nitekim tohum ekimiyle ve mikrovejetatif yöntemlerle araştırmalar yapılmıştır. Halihazırda argan fidanı tohum ekimi ve aşı, çelik yöntemleriyle üretilmektedir. Ağaçların altından toplanan meyveler, açık havada kurutulur, bunlara 48 saat suda katlama işlemi yapılır. Sonra turba harçlı tepsilerde 23°C sıcaklıkta ve ışık altında çimlendirilir. GA işlemi ie çimlendirme yüzdesi %79 'lara ulaşır. Hava nemi % 65-75 arasında tutulur. Genetik soyun çimlenmeye etkisi görülmüştür. Ayrıca ince kabuklu klonların seçilmesi de etkilemektedir. İn-vitro yöntemi ile üretmede de ilk denemeler ümit vermiştir (Mohamed Alouani et. all 2004).

Fas ve Cezayir dışında (doğal ağaçlar),İsrail, A.B.D, Birleşik Arap Emirlikleri 7-8 yıldır yarıçöl iklimi ortamlarında, argan ağacı plantasyonu kurma yolunda hızla mesafe katedmektedirler.

Argan yağı ve meyvesi

KEÇİLER SAHNEDE

Yüzyıllardır uzun dikenleriyle insanoğlunu dallarına yaklaştırmayan argan ağaçları, lezzetli meyveleri toplamaya gelen keçi sürülerine konaklık ederek yaşamını sürdürmüştür. Zaman zaman develerde bol sulu yaprak ve meyvelere erişerek tahripde bulunmuşlardır. Keçilerin ağaçların tepe tacındaki halleri fotoğrafçılara enteresan pozlar yaratmış bundan çobanlar da bahşişle nasiplenmiştir.

Argan yağının geçmişteki bir üretim hikayesini de anlatmadan geçmiyelim. **Keçiler ağaçlara tırmanıyor, birer büyük zeytini andıran meyvelerini midelerine indiriyorlar. Sindirim işleminin tamamlanmasından sonra Berberi kadınların görevi başlıyor. Zira keçiler, sert kabuklu meyvenin çok sert olan badem tabir edilen çekirdek kısmına hiç zarar vermeden dışkılarıyla birlikte çıkıyorlar. Keçi pisliklerinin arasındaki çekirdekler teker teker toplanıyor, iki taş arasında kırılıyor. İçindeki etli kısım ayrılıp yağ elde ediliyor. Bu yağ da en lüks restaurantlara veya kozmetik firmalarına satılıyor..!**

Bazı yerel Berberi üreticilerin iddialarına göre ise; aksine yukarıda anlatılan, basına intikal eden komik ve tiksindirici bulunan işlemlerin olmadığı savunulmuş, **keçilerin meyvenin salt dış kabuğunu yiyip çok sert olan kısmı yere bıraktıkları** ifade edilmiştir.

Ama galiba biz Ormancılar, bu komik gelen iddialara; porsuk ve ardıç ağaçlarında fidancıların çimlendirmeye çok zorlandığı tohumların, kuşların sindiriminden geçtikten sonra toprakla buluşup birer fidecik olarak yeşerdiğini bildiğimizden, gülünç gelen bu haberlere de rahatça inanabiliriz...

Afrika'nın son yıllarda ve gelecek yıllarda Avrupa'ya gönderdiği ve daha göndereceği "kaçak göçmenler sorunu" basının ve AB'nin baş gündem konusu olurken, Müslüman Fas'ın kısmen bir kısmının "ARAP KADIN BAHARINI" yaşaması ne güzel bir haber sanırım.

KAYNAKLAR

Al-Menaies S.Habibah et all.2007; Seed germination of Argan(Argan spinosa) American-Eurasian Journal of Scientific Research 2.007.

Alouani Mohamed. Bani, Fouzia. 2004; Argan seed germination under nursery conditions. Annals of Forest Sciences. 2004. 61. Germany.

Bourbouze, A. Et all.2005; Elavage caprin dans l'arganeraie. CahAgric 14.

Letaconneux, Figen.2013; Argan ağacı ve Fas'ın sıvı altının hikâyesi.

Örs, Ahmet 2010; Her yiğidin bir yağ yapış tarzı var. Sabah Gazetesi. 25.07.2010 köşe yazısı.

Tosun, Suat 2015; Argan Ağacı ve Şaşırtan Başarıları. Bolu Gündem Gazetesi. 25 Mayıs 2015 tarihli Köşe yazısı Bolu.

Yaşamdan – Meslekten Anılar

Hasan İKİZER

hasan_ikizer@hotmail.com

Kıbrıs'ın Limasol İlçesindeki Limasol Türk Koleji'nden mezun olduktan sonra o zamanlar Kıbrıs'ta üniversite olmadığı için iş bulma peşine düştüm. Annemin ısrarı ile kısa dönem de olsa ilkokul öğretmenliği yaptım. Arkasından polis yardımcılığı ve İngiliz Karakolu'nda telefon operatörlüğü yaptım. Daha sonra imtihana girerek yazılı ve sözlüyü İngilizce, Türkçe, Rumca kazanarak Mağosa'nın Maraş

Bölümündeki posta dairesinde İngiliz Devlet memuru oldum. Aradan üç sene geçtikten sonra T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'ndan gelen zarf içindeki sorularla yine olgunluk imtihanının sonuçlarını değerlendiren Ankara'dan Koleje ulaşan yazıyla imtihanını kazanarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın birinci sıradaki bursunu alarak İ.Ü Orman Fakültesi'ne girdim. Kuzey Kıbrıs'ta şimdilerde oniki üniversite, Güney

Fotoğraf: Hasan UYSAL

Kıbrıs Rum Kesiminde ise sadece bir tek Üniversite vardır.

1965 Haziran dönemi İ.Ü. Orman Fakültesi'nden tek dersim kalan Geodezi dersinin yazılı ve sözlü imtihanını vererek mezun oldum. Kıbrıs'a gidip çalışma olanağımız hemen hemen yok gibi idi. Bizim dönemlerden hiçbir arkadaşımızın Kıbrıs Orman Dairesi'nde iş bulup çalışma olanağımız olmadı. Kadrolar dolu, bizden sonra gidenler bile kadrosuz olarak ve Orman Yüksek Mühendisi titri ile çalışmaktan uzak kaldılar. Halbuki Türkiye Milli Eğitim Bakanlığı bizlere burs vererek Kıbrıs'ta çalışmamız için yardımcı olmuştu. Mehil müddetini kullandıktan sonra Ankara'ya gittim.

Yapacak tek yolumuz kalmıştı. Ankara'ya giderek Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü'nden görev istemek için, sabah erkenden Orman Genel Müdürlüğü Personel Daire Başkanı ile görüşmek olmuştu. Görüşmemizde Daire Başkanı bana Türkiye'nin neresinde çalışmak istediğimi sordu. Ben de verdiğim yanıtta, benim için Türkiye'nin her yeri aynıdır nerede olursa çalışırım dedim. Bunun üzerine Başkan bana dönerek yarın öğleden sonra gelip tayin emrini alabileceğimi söyledi. Çok sevindim, ertesi günü ipile çekmeye başladım.

Öğleden sonra çalışma saati başlar başlamaz Personel Daire Başkanı'nın makamına gittim ve tayin emrini aldım. Bana Antalya Bölge Müdürlüğü Sütçüler Devlet Orman İşletme Müdürlüğü emrine tayininin yapıldığını söyledi. Sevinçten adeta uçuyordum. Şöyle düşündüm eğer ben tayinimi Antalya'ya istemiş olsa idim herhalde

beni oraya tayin etmezlerdi. Tayin yazımı alarak derhal Antalya'ya hareket ettim. Antalya'da birkaç gün kalarak görev yerim olan Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğüne hareket ettim. Yollar toz toprak, asfalt hak getire. Zaten Sütçülerden sonra yol yok İlçede tek lokanta var. Akşamları memurların lokalinde toplanıyoruz. Orman İşletme Müdürlüğünde kalıyorum. 22 Temmuz 1965'te üç üst dereceden kadro ile altıyüz TL ücretle göreve başladım.

Aradan bir hafta ya da on gün geçti. Antalya Orman Bölge Müdürlüğü'nden yazılı bir emirle, Orman İşletme Müdürü ve Bölge Şeflerinin Antalya'da yapılacak Orman Amenajmanı Yaş Sınıfları metodu ile ilgili bir tatbikat ve çalışma için Antalya'ya çağrılıyorlardı. Orman İşletme Müdürü ve şefleri hafta sonu Antalya'da olmaları gerekiyordu. Müdürlükte tek orman yüksek mühendisi olarak ben kalmıştım. İşletme Müdürü bana kendilerinin bir hafta Antalya'da olacaklarını bir hafta müddetle müdürlüğe vekalet edeceğimi ifade ederek işte masam, anahtarları bana teslim ederek başarılar diledi. Antalya'ya derhal hareket etmişlerdi.

Pazartesi sabahı erkenden gelerek çalışma saati başlar başlamaz masanın başına geçerek çalışmaya başladım. Masanın üstü evraklarla dolu idi. Zarfları açıp yazıları tek tek okumaya ve kara kara da düşünmeye başlamıştım. Herhalde bunları akşama kadar bitiririm diye içimden düşünürken başkatip kapıyı vurarak içeri girdi. Hal hatır sordu, çay kahve söyledim bocaladığımı fark etmiş olacak ki

ne yaptığımı sordu. Ben de durumu anlattım, o kadar deneyimsiz ve kendimi yalnız hissettim ki önümdeki yazıları akşama kadar inşallah bitirebileceğimi söyledim. Başkatip'in bana önerileri, yardımları oldu. Yazıların tümünü sonuna kadar okumama gerek olmadığını, konunun sadece yeterli olacağını, genel yazıların başkatipliğe, muhasebe ve cetvellerle ilgili olanların kaydı muhasebeye diyerek yazıların altına tarih ve imzamı atarak ilgili servise havale etmemi tavsiyesinde bulundu. Dediğini aynen uyguladım, bir de baktım ki evraklar öğleye kalmadan bitmiş masa da boşalmıştı, derin bir nefes aldım. İşletme Müdürlüğü de ne kadar kolaymış diye düşünmeye başlamıştım. Daha sonraları durumun düşündüğüm gibi olmadığını kavradım.

Çandır Orman Bölge Şefi bir ay izine ayrılmıştı. Orman Bölge Müdürlüğü'nden gelen tekit yazılarının 14-15'i geçtiği halde istizan raporlarının (bir yerin orman olup olmadığı 1. Madde) yapılmadığı görülmüş, Orman İşletme Müdürü beni bir ay müddetle Orman Bölge Şefliğine vekaleten göndermiş, arkasından da raporların hepsinin bitirilmeden şeflikten ayrılmamamı da tembihlemeyi unutmamıştı. Şefliğin arabası olmasına karşın yolu olmadığından ormana atla seyisle birlikte gittim. Seyis yavaş atı kendisine huysuzu da bana vermişti. Ata, katıra, kısrağa, merkebe binmeye Kıbrıs'tayken alışkanlığım olduğu için üzerinde durmadım. Böylece işletme Müdürlüğü'nden Bölge Şefliği Vekaletine tenzili rütbe yaparak gitmiş olduk.

Ben önde seyis atla arkada giderken

Fotoğraf: Hasan UYSAL

at birden bire dörtnala koşmaya başlamıştı. Atın yelelerine sarıldım, ancak at yeşil tarlayı görünce aniden yoldan sola dönerek yeni çıkmış ekin tarlasına dönüş yapıp beni üzerinden atmıştı. Üstüm başım çamur olmuş gözlüğüm gözümden fırlamıştı. Derhal ayağa kalktım, pardösü ve saçlarımın çamurunu temizleyip gözlüğümü de bulup gözüme takınca görevi tamamlamak için yola koyulduk. Bu kez seyisle atını öne aldım ben onları takip ettim. Bana verilen görevi tamamlayıp bir ay sonra Orman İşletme Müdürlüğü'ne Sütçülere geri döndüm.

Sütçüler'deki orman İşletme Müdürlüğü'nün suyu yoktu, bir buçuk kilometre kadar uzakta olan suyun Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü'ne getirilmesi görevi bana verilmişti. Teodolit aleti falan hak getire, Müdür klizimetreyi elime vererek gerekli talimatlarda bulunmuştu. Gidip suyun kaynak yerini bulduktan sonra klizimetre ile ölçerek meyili de dikkate alarak suyun geçeceği güzergâhı saptamıştım. Müdür bey beni heveslendirmek için olacak ki altı ay sonra asaletimin tasdik edileceğini söylemişti. Ancak devlet memuru olmadığım için asaletim de tasdik edilmedi. Müdürün de bu konuda bilgisi yoktu. T. C.

Vatandaşı olduktan sonra bir de baktılar ki personel dosyamda asaletimin onaylanması yokmuş hemen Ankara'da APK Daire Başkanlığı'ndan uzman olarak çalışırken asaletim onaylanmış ve üç ay sonra Fen Heyeti Müdürü (Şb. Md.) olmuştum.

Sütçüler'de çalışırken şeflerin toplantılarına da katıldığım olmuştu. Orman Bölge Şeflerinin bir toplantısında şeflerden biri orman sahasının çok geniş olduğunu bölmelerin kontrolü için bir orman muhafaza memurunun yetersiz olduğunu ileri sürerek bir muhafaza memuru daha bölge şefliğine verilmesini istemişti. İşletme Müdürü de işletmeye yazı yazıp bildirdiği takdirde gereğinin yapılacağını söylemişti gereği de yapılmıştı. Başka bir toplantı da Orman İşletme Müdürü ilgili şefin Orman İşletme Müdürlüğü'ne gönderdiği yazının konusunu açıklamıştı. Ancak Şefin adını vermemişti şefin Orman İşletme Müdürü'ne yazdığı yazının konusunu bize söylemişti de hepimiz katıla katıla gülmüştük. Or. İş. Md.'ne yazılan yazının konusu şu idi Konu: Orman muhafaza memurlarının çiftleştirilmesi hakkında.

Sütçülerde on ay kadar çalışmıştım. Bütün şefler o zaman mahrumiyet bölgesi olduğu için yevmiye kadrosunda çalışıyorlar idi. İşletmeye benden sonra gelen ve tayini yapılan Orman Bölge Şefi yevmiye kadrosunu alınca ben yine açıkta kalmıştım, halbuki ben daha kıdemliydim. Önceliğin bana verilmesi gerektiğini düşündüm, belki de kadrosu Antalya Orman Bölge Müdürlüğü'nden gönderilmişti. Bu duruma üzüldüm. İznimin bir kısmını alarak Ankara'ya geldim durumu Personel Daire Başkanına ilettim. Ondan sonra ikinci tayininim Eskişehir Orman Bölge Müdürlüğü'ne bağlı Çay Toprak Muhafaza ve Mera Islahı Tatbikat Grup Müdürlüğü'ne Proje Orman Yüksek Mühendisi olarak yevmiye kadrosu verilmek suretiyle yapıldı. Orada da üçbuçuk yıl kadar çalıştım. Daha sonra Karadeniz'e kuzeye Trabzon Orman Bölge Müdürlüğü Haşere Mücadele Grup Müdürlüğü'ne benden habersiz üçüncü tayinim yapıldı. Bu da ayrı bir yazı konusudur. Dördüncü tayinimi Ankara'ya kendim isteyerek yaptırdım ve emekli olana kadar Ankara'da çalışmamı sürdürdüm.

27 Ağustos 2015

Kara kızılkuyruk

Asio flammeus
(Pontoppidan, 1763)

Yrd. Doç. Dr. Nuri Kaan ÖZKAZANÇ

SİSTEMATİKTEKİ YERİ:

Takım: Passeriformes (Serçe kuşları, Ötücü kuşlar)

Familiya: Muscicapidae
(Sinekkapanlar)

Tür: *Phoenicurus ochruros* (Gmelin, 1774) (Kara kızılkuyruk)

İng : Black Redstart

Alm : Hausrotschwanz

Frn : Rouge-queue noir

Statüsü:

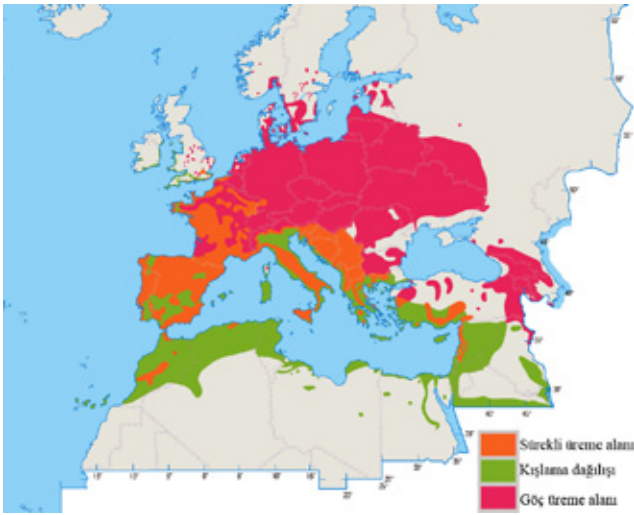
Kara kızılkuyruk IUCN'in kırmızı listesinde düşük risk seviyesinde (LC) sınıflandırılmış ötücü bir kuş türüdür.

Morfolojisi:

Serçe büyüklüğünde bir kuş olan kara kızılkuyruk ortalama 15-16 cm boyda, 8- 9 cm kanat uzunluğunda ve yaklaşık 17,5 gr. ağırlıktadır. Erkek ve dişinin farklı görünüşte olduğu bu kuşun ergin erkelerinde gerdan, baş ve boyun yanları ve karsağın göğse kadar olan kısmı siyah renktedir. Bu kısımdan sonra genel renk karna yaklaştıkça açılır. Tepe kısmı mavi-gri ya da duman rengine olabilir. Anal bölge beyaz renktedir. Sırt kısmı külrengi-gri, kuyruk üstü tüyleri pas kırmızısı renktedir. Genel olarak kuyruk tüyleri pas kırmızısı-kızıl renktedir. Özellikle uçuş sırasında ortaya çıkan turuncu renkteki kuyruk türün en belirgin özelliğidir. Kanatlar gri siyah renkte olup üzerlerinde gri-

beyaz bir leke ya da bant vardır. Uçuş tüyleri siyah-kahverengi, el uçuş tüylerinin dış kenarları gri, kol uçuş tüylerinin dış kenarları ise beyaz renktedir. Yeni çıkan siyah renkli tüylerin kenarları beyaz renkli iken, yıpranmış olan eski tüyler ise özellikle sırt ve omuzlarda hemen hemen beyaz renge dönüşmektedir.

Erkekler ile aynı büyüklükte olan dişilerde ise sırt kısmı koyu gri, karın kısmı sırta göre daha açık renktedir. Baş ve gövdenin büyük bir kısmı kahverengi-gri tonlardadır. Kuyruk altı pas sarısı, kuyruk pas kırmızısı renktedir. Genç bireyler çoklukla dişilere benzemektedir. Erkek bireyler ilk iki yıl dişi gibi görünürler. Her iki cinsiyette de gaga ve ayaklar gri siyah renkte olup gaga dibinde kıllar bulunur.

Dünya üzerinde farklı bölgelere yayılmış ve farklı renklenmelere sahip olan 5 yaygın alttürü bulunmaktadır.

Yayılışı:

Avrupa'nın geneli, Akdeniz kıyı şeridi, orta ve yakın doğu da yaygın olan bu tür; Akdeniz sahil boyunca Fas, Lübnan, İran, orta doğuda Belucistan, Hindistan'dan Tibet'e oradan da Şanghay ve Altay'a kadar uzayan bir şeritte bulunmaktadır. Göçücü bir kuş türü olan kara kızkıyruk Güney Avrupa, Akdeniz adaları ile Afrika'nın kuzey-batı ve kuzey-doğu kısımlarında kışlamaktadır. Türün en güneydeki kışlama sahası Nil Nehri'nde kayıtlı edilmiştir. Dağılışı yaptığı bölgelerde iklim ve coğrafyaya bağlı olarak göçmen ya da yerli kuş türü olarak değerlendirilir.

Türkiye'de hemen tüm bölgelerde yaygın olan bir türdür.

Yaşam Alanları:

Alçak ovalardan daimi kar sınırına kadar olan yüksek dağ habitatlarında yaşam alanı bulabilmektedir. Türün kayıtlı edilmiş olan en büyük yüksekliği 5200 m'dir, ancak genelde 2500 m. max yükseklik olarak bildirilir. Esas olarak kayalık

alanlarda yaşamayı ve yuvalanmayı tercih eder. Ancak kayalık alanların bulunmadığı yerlerde binaların duvar çatlakları ya da çatı aralıklarında ve kiremit altlarında yuvalanırlar. Göç dönemlerinde çayırarda, tarlalarda bağ ve bahçelerde sıklıkla görülmektedir. Kuluçka döneminde yüksek dağlık bölgelerde iken, kışın vadilere iner ve yerleşim alanları içine girer.

Bu tür aynı zamanda sanayi ve kentsel alanlarda yaşamaya adapte olmuştur. Büyük binalar, fabrikalar, taş ocakları, inşaat siteleri, çorak kayalık habitatlar, köyler, kasabalar ve şehirler türün sıklıkla görüldüğü

yerlerdir. Yaşam alanlarında yoğun bitki örtüsünü bulunmasını tercih etmektedir.

Besinleri:

Böcekçil bir kuş türü olan kara kızkıyruk çoklukla çok büyük olmayan ve tercihen yumuşak olan böcekleri ve bunların larvalarını yemeyi tercih etmektedir. Beslenme sırasında avlarını bitkilerin üzerinden yakaladıkları gibi uçarken de avlaya bilmektedirler. Böcekler dışında örümcekler, kırkayaklar, tepsih böcekleri de besinleri arasında yer almaktadır. Böceklerin olmadığı ya da besin eksikliği olduğu

dönemlerde Frenk üzümü, mürver, dut, ahududu ve çilek gibi üzüksü ve sulu bitkilerin meyve ve tanelerini yerler.

Biyolojisi:

Dişi bireyler kaya oyukları, duvar yarıklar, evlerin çatıları arasına, yerden 3 ila 50 m yüksekliğe yuvalarını yaparlar. Çiftleşmeden sonra bu yuvalara 5-6 adet yumurta koyarlar. Çiftleşme dönemi Avrupa'da Nisan ortasında Haziran başına denk gelirken, Hindistan'da Mayıs-Ağustos, Çin'de ise Haziran-Temmuz ayları arasına denk gelmektedir. 13-16 günlük bir kuluçka döneminden sonra yumurtalar açılır ve yeni yavrular çıkar. Yeni çıkan yavrular 12-21 günlük bir bakımdan sonra palazlanırlar ve uçabilirler. Hem dişi

hem de erkek yavruların beslenmesi için yuvaya yiyecek taşırlar. Üreme bölgelerinde yılda iki defa kuluçkaya yatmaktadır. Ortalama ömürleri ise 8 yılın üstündedir.

Yuva alanlarını erkek kuş seçer. Yuva alanına çok sadık olan kara kızkıyruk, bir sene önceki yuva alanına dönerek tekrar orada yuvalanabilir. Yuvalarını çoklukla çalı-çırpı, saz, yaprak ya da yosunlar ile yaptıktan sonra, içini tüy ve kıl gibi yumuşak materyaller ile döşerler. Yuvalarını çoklukla ırmak, nehir, gölet gibi su kaynaklarına yakın yerlere yapmayı tercih ederler. Çiftleşme döneminde sürekli ötmelerinin yanında çok farklı kur dansları da yaparlar. Çoklukla sezonsal olarak tek eşli olmalarına rağmen bazen erkelerde çift eşlilik de görülebilir.

Beslenme sırasında çoklukla etrafı görebildiği bir noktada durur ve avlarını gördüğünde yerde ya da uçarak avlar. Kara kızkıyruğun kimi zaman beslenmek için toprağı kazarak, toprak altındaki larvaları çıkartıp yediğı de görülmektedir. Oldukça hareketli olan bu tür, tehlike anında kuyruğunu dikerek titrek bir ötüş yapar. Yuvasını ve yaşam yerini korumak için kendi türlerini dahi alandan kovalarlar.

Kara kızkıyruk her ne kadar tehlike altında olmayan bir tür olsa da; özellikle üreme sahalarında meydana gelen bozulmalar ve yerleşim yerlerinde ki aşırı yapılaşmalar türün popülasyonları üzerinde olumsuz etkiler yapabilmektedir.

Ev kızkıyruğı türün bilinen en yaygın isimlerindendir.

Yazıda kullanılan tüm fotoğraflar Dr. N. Kaan ÖZKAZANÇ tarafından çekilmiştir

Kaynaklar:

Benson, V. S. (1971) The Observer's Book of Birds. Frederick Warne&Co.Ltd. London, England ISBN: 0 7232 0043 2

Ergene, S. (1945) Türkiye Kuşları. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Monografileri, Say:4, Kenan Matbaası, XX + 361s. + 104 Tablo İstanbul.

Hayman H., Hume R. (2005) Kuş Gözlemcisinin Cep Kitabı. Avrupa'nın Kuşları. Kuş Araştırmaları Deneği Yayınları. ISBN: 975-00270-0-0 Semih Ofset, Ankara (Çeviri:Beyser Semizoğlu)

Kızıroğlu, İ. (1989) Türkiye

Kuşları (Kıymızı Listede Olanlar ve Bulundukları Bölgeler) Orman Genel Müdürlüğü, Eğitim Daire Başkanlığı, Yayın ve Tanıtım Şube Müdürlüğü 314 s. Ankara

Peterson, R., Mountfort. G., Hollom P.A.D. (1972) A Field Guide to the Birds of Britain and Europe. Printed in Great Britain Collins Clear-Type Pres London and Glasgow. ISBN 0 00 212020 8

Turan, N. (1990) Türkiye'nin Av ve Yaban Hayvanları. Kuşlar 2. Kitap. Orman Genel Müdürlüğü, Eğitim Daire Başkanlığı, Yayın ve Tanıtım Şube Müdürlüğü 274 s. Ankara.

TRAKUŞ: <http://www.trakus.org>

The IUCN Red List : <http://www.iucnredlist.org/>

ARKIVE: <http://www.arkive.org>

http://www.avibirds.com/euhtml/Black_Redstart.html

<http://www.oiseaux-birds.com/card-black-redstart.html>

Gönüllü Karbon Piyasaları için Geliştirilen Karbon Standartları

Çağlar BAŞSÜLLÜ¹,
Ahmet TOLUNAY²

¹Birleşmiş Milletler Gıda ve
Tarım Örgütü, Orta Asya Alt
Bölge Ofisi, Ankara

²Süleyman Demirel Üniversitesi
Orman Fakültesi, Orman
Ekonomisi Anabilim Dalı,
Isparta

Özet

Bu makalede, özellikle gönüllü karbon piyasaları için geliştirilen projelerde kullanılan standartlar hakkında genel bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır. Sera gazı emisyonlarının azaltılması ve yutak alanların artırılması için geliştirilen projeler belirli standartlara göre hazırlık, uygulama ve doğrulama süreçlerinden geçmektedir. Doğrulanmış sera gazı azaltımları sertifikalandırılmaktadır. Sertifikalı

karbon kredileri ise karbon piyasalarında işlem görebilmektedir. Projelerin dünya genelinde ölçülebilir, raporlanabilir ve doğrulanabilir olması amacıyla belirli karbon standartları geliştirilmiştir. Bu standartların önde gelenleri arasında Doğrulanmış Karbon Standardı, Altın Standardı, Gönüllü Emisyon Azaltım Standardı, İklim-Toplum ve Biyoçeşitlilik Standardı, Amerikan Karbon Sicil Kaydı Standardı ve ISO 14064/14065 Standartları sayılabilir.

Fotoğraf: Sıtkı ERAYDIN

Anahtar sözcükler: İklim Değişikliği, Sera Gazı Azaltımları, Gönüllü Karbon Piyasaları, Karbon Standartları.

1. Giriş

Fosil yakıtların kullanımı, sanayileşme, enerji üretimi, ormansızlaşma, arazi kullanımı değişiklikleri, çimento üretimi, ekonomik büyüme, nüfus artışı gibi insan faaliyetlerin doğal iklim değişikliği süreçlerini hızlandırmaktadır (IPCC, 1997). Atmosferde sanayi devriminden bu yana artış gösteren sera gazı emisyon seviyelerinin düşürülmesi ve insan kaynaklı iklim değişikliği sorununun çözümü amacıyla yürütülen çalışmalar farklı sektörlerde farklı çözüm önerileri getirmiştir.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) ve Kyoto Protokolü'nün nihai amaçlarına ulaşmada geliştirilen çözüm önerilerinden biri de karbon veya emisyon ticaretidir.

Zorunlu ve gönüllü karbon piyasaları olmak üzere iki farklı sistemde yürütülen karbon ticareti işlemleri emisyon azaltım satın alma sözleşmeleri (ERPA) ile nakit, spot, peşin (ön) ödemeli, forward, vadeli işlem (futures), takas (swap) ve opsiyonlu şekilde gerçekleştirilmektedir.

Zorunlu karbon piyasalarındaki işlem hacimleri ve değerleri dikkate alındığında küçük bir paya sahip olan gönüllü karbon piyasaları, bireylerin, şirketlerin ve tesislerin çeşitli faaliyetleri neticesinde oluşan sera gazı emisyonlarını sosyal sorumluluk ilkesi kapsamında gönüllü olarak azaltmak ve denkleştirmek amacıyla kurulan bir piyasadır (ÇOB, 2008; ÇŞB, 2012; Lovell, 2010).

Zorunlu karbon piyasaları için geliştirilen projeler dışında (Temiz Kalkınma Mekanizması-CDM ve Ortak Uygulama-JI projeleri gibi), emisyon azaltımını ve/veya yutak alanların artışı sağlayan tarımsal ormancılık, ormanlaştırma, REDD+, enerji etkinliği, yenilenebilir enerji üretimi, güneş enerjisi, atık sektörü, biyoyakıt vb. türdeki projeler uygulanmaktadır. Geliştirilen projeler belirli standartlara göre hazırlanmakta ve projenin uygulanması neticesinde elde edilen sera gazı azaltımları da yine belirli standartlara göre sertifikalandırılmaktadır. Sertifikalandırılan emisyon azaltımları genel olarak karbon kredisi olarak ifade edilmekte ve gönüllü karbon piyasalarında işlem görebilmektedir.

Gönüllü karbon piyasalarında işlem gören karbon kredilerinin dünya genelinde geçerli olabilmesi, kalite güvencesi ve kalite kontrolü sağlama ve ölçülebilir, raporlanabilir ve doğrulanabilir standartlara sahip olabilmesi amacıyla bazı kuruluşlar standartlar geliştirmiştir.

2. Gönüllü karbon standartları

Gönüllü karbon piyasalarının yasal düzenlemelerin dışında faaliyet göstermesi ve kalite kontrolünün nispeten eksik oluşu nedeniyle, alıcı ve satıcı tarafların hukuki haklarını korumak amacıyla gönüllü karbon piyasalarında işlem gören projelerden elde edilen sertifikalı karbon kredileri için uluslararası ve bölgesel standartlar oluşturulmuştur (ÇOB, 2008; Kollmuss vd., 2008).

Projeler, belirli kuralları, prosedürleri içeren ve kredilerin geçerliliğini

sağlayan bu standartlar çerçevesinde hazırlanmakta ve proje neticesinde kazanılan gönüllü azaltım kredileri doğrulanabilmektedir. Buna ek olarak, geliştirilen sicil kayıt sistemleri ile karbon kredilerinin alım satım işlemleri kayıt altına alınmakta ve özellikle mükerrer satışların önüne geçilmektedir (Guigon, 2010).

2.1. Doğrulanmış Karbon Standardı (The Verified Carbon Standard-VCS)

VCS, ilk olarak Gönüllü Karbon Standardı olarak, İklim Grubu, Uluslararası Emisyon Ticareti Birliği (IETA), Dünya Ekonomik Forumu ve Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi (WBCSD) tarafından gönüllü karbon piyasasına standart getirmek amacıyla 2005 yılında başlatılmıştır (VCS, 2013).

VCS'nin 3. versiyonu Mart 2011 itibarıyla yayımlanmıştır. 2012 yılında ise VCS'nin 3. versiyonu güncellenmiştir. Buna ek olarak, VCS sektörel bazda kılavuzlar da hazırlanmaktadır. VCS projeleri, VCS metodolojilerine ek olarak CDM ve ormancılık protokolleri hariç İklim Eylem Koruma Protokolleri (CAR) tarafından kabul edilen diğer metodolojileri de kullanabilmektedir (VCS, 2013).

VCS, geçerliliği onaylanmış projeler ve Doğrulanmış Karbon Birimleri (VCU) ile VCS'nin 3 sicil kayıt sistemi olan Markit, Caisse des Dépôts ve New York Menkul Kıymetler Borsası (NYSE) Mavi hakkında kamuya açık proje veri tabanı oluşturmuştur. VCU'lara, Markit, Caisse des Dépôts ve NYSE Mavi sicil kayıt sistemleri tarafından seri numarası verilmektedir (Ecosystem Marketplace, 2009; Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011; VCS, 2013).

Fotoğraf: Oğuz KURDOĞLU

Dünya'nın önde gelen standartlarından birisi olan Altın Standardı, 2001 yılında tasarlanarak, Doğal Hayatı Koruma Vakfı (WWF) ve diğer sivil toplum kuruluşları (STK) tarafından 2003 yılında kurulmuştur. Günümüzde Altın Standardı, Dünya genelinde 80'den fazla STK tarafından desteklenmekte ve finanse edilmektedir (GS, 2013).

Sürdürülebilir kalkınma kriterlerini de dikkate alan Altın Standardı, CDM Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen metodolojilere göre hazırlanan projeleri (GS-CER ve GS-VER) ve yine kendi belirlediği bazı metodolojilere göre hazırlanan projeleri kabul etmektedir. Altın Standardı sertifikasının verilebilmesi için de, projenin Altın Standardı kılavuzunun 2.2. versiyonunun kurallarına ve gerekliliklerine göre hazırlanması gerekmektedir (GS, 2013).

Markit Çevresel Sicil Kayıt Sistemi alt yapısını kullanan Altın Standardı Sicil Kayıt Sistemi, Dünya genelindeki Altın Standardı VER kredilerinin seri numarası verilerek üretilmesine, piyasaya sürülmesine, izlenmesine, ticaretine ve tedavülden kaldırılmasına olanak sağlamaktadır (GS, 2013).

2.3. Gönüllü Emisyon Azaltım Standardı (VER+ Standardı)

VER+ Standardı, TÜV SÜD tarafından 2007'de geliştirilen uluslararası gönüllü denkleştirme standardıdır. CDM ve JI proje tasarım metodolojilerini takip eden fakat CDM ve JI akreditasyonu için uygun olmayan projeler için doğrulayıcı standart olarak kullanılmaktadır (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011; CORE, 2013).

Ağaçlandırma/yeniden ormanlaştırma (A/R), yeniden bitkilendirme, ziraat alanı yönetimi, iyileştirilmiş orman yönetimi (IFM) ve REDD+ gibi arazi kullanımına yönelik geliştirilen projeler VCS'ye göre hazırlanabilmekte ve sertifikalandırılarak VCU olarak işlem görebilmektedir (Ecosystem Marketplace, 2009; VCS, 2013).

Özellikle REDD+ projelerine yönelik eksikliklerin tamamlanabilmesi amacıyla hazırlanan kılavuz yakın zamanda yayınlanacaktır. Mevcut metodolojilerin yetersiz olduğu durumda ise proje geliştiriciler VCS metodoloji kabul sürecine göre kendi metodolojilerini de geliştirebilmektedir (VCS, 2013).

2.2. Altın Standardı (The Gold Standard)

Altın Standardı, zorunlu ve gönüllü karbon piyasaları için yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, atık yönetimi ile arazi kullanımı ve ormancılık alanlarında uygulanan projelerden elde edilen kredileri sertifikalandıran standart olup, Cenevre merkezli kâr amacı gütmeyen bir kuruluş tarafından yönetilmektedir. Altın Standardına göre hazırlanan bütün projeler, ölçülebilir, raporlanabilir ve doğrulanabilir (MRV) olan gerçek ve daimi sera gazı azaltımını ve sürdürülebilir kalkınma faydalarını sağlamalıdır (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011; GS, 2013).

Standart, HFC projelerini, nükleer enerji projelerini ve 80 MW'ı geçen hidroelektrik projelerini kabul etmemektedir. Standart, 20 MW'tan büyük hidroelektrik projeleri için de Dünya Barajlar Komisyonu geçerliliğini talep etmektedir. VER+ akreditasyonu almak isteyen projelerin geçerliliği ve doğrulanması, sadece BMİDÇS tarafından akredite olmuş yetkili ulusal merci (DNA) tarafından gerçekleştirilmektedir (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011; CORE, 2013).

VER+ ile birlikte eş zamanlı olarak, TÜV SÜD, 2007 Temmuz ayında sertifikalı VER kredilerinin ve yenilenebilir enerji sertifikalarının (REC) veri seti olarak hizmet etmesi amacıyla Mavi Sicil Kayıt Sistemini oluşturmuştur (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011).

2.4. İklim, Toplum ve Biyoçeşitlilik Standardı (Climate, Community and Biodiversity Standards)

İklim, Toplum ve Biyoçeşitlilik Standardı (CCB), iklim değişikliğinin önlenmesi, toplumun refah seviyesinin artırılması, kırsal yoksulluğun azaltılması ve biyolojik çeşitliliğin korunması kapsamında hazırlanacak arazi kullanımı projelerini teşvik etmek ve desteklemek amacıyla uluslararası STK'lar tarafından 2003 yılında kurulmuştur (CCBA, 2013). Standartlar, uluslararası STK'ların oluşturduğu konsorsiyum olan İklim, Toplum ve Biyoçeşitlilik İttifakı (CCBA) tarafından yönetilmektedir (Ecosystem Marketplace, 2011; Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011).

CCB Standartları, sera gazı azaltımı sağlayan ve bağımsız 3. taraflarca doğrulanmış arazi kullanımı esaslı projelerin sosyal ve çevresel değerleri ile topluma ve biyolojik çeşitliliğe olan ek faydalarını dikkate alan proje hazırlama kriterlerini içermektedir (Ecosystem Marketplace, 2011; Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011; CCBA, 2013).

Standartlar uluslararası kapsamda, sera gazı azaltımı sağlayan orman koruma, yeniden ormanlaştırma, tarımsal ormancılık ve REDD+ gibi arazi kullanımına yönelik projelere odaklanmaktadır (Ecosystem Marketplace, 2009).

CCB Standartları, projelerin hazırlık aşamasındaki geçerliliğinin sağlanması ve proje uygulaması sonucunda ortaya çıkan ek faydaların doğruluğunun onaylanması konularına odaklanmaktadır. CCB Standartları, CDM ve VCS gibi diğer standartlara göre doğrulanmış karbon kredilerine "CCB etiketi" vererek bu kredilerin ek faydalar yarattığını belirtmekte ve değerlerinin artmasına yardımcı olmaktadır (Ecosystem Marketplace, 2011; Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011; CCBA, 2013).

2009 yılında, CCBA ve CARE Kuruluşu REDD+ faaliyetlerinin sosyal ve çevresel faydalarını belirlemeye yönelik olarak REDD+ Sosyal ve Çevre Standartlarını (REDD+ SES) geliştirmiş ve REDD+ SES'in 1. versiyonu 2010 yılı Haziran ayında yayımlanmıştır (CCBA, 2013).

2.5. Plan Vivo Standardı (Plan Vivo Standard)

Plan Vivo, ekosistem hizmetleri için yapılan ödemeler kapsamında, toplumun, doğal kaynakları

sürdürülebilir bir şekilde yönetebilmeleri amacıyla orman yönetimi ve tarımsal ormancılık projeleri için geliştirilmiş bir programdır. Mevcut itibarıyla, 2008 yılında hazırlanan kılavuz kullanılmakla beraber 2012 yılında güncellenmiş taslak kılavuz değerlendirilmek üzere kamuoyuna sunulmuştur (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011; Plan Vivo, 2013).

Plan Vivo sertifikalarının piyasaya sürümü, izlenmesi ve tedavülden kaldırılması da Markit Çevresel Sicil Kayıt Sistemi aracılığıyla yürütülmektedir. Plan Vivo sertifikaları sera gazı azaltımlarını simgelerken aynı zamanda, kırsal yoksulluğun azaltılmasını, geçim şartlarının iyileştirilmesini, bozuk ekosistemlerin rehabilitasyonunu, biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve iklim değişikliğine uyumu simgelemektedir (Plan Vivo, 2013).

Plan Vivo, A/R, tarımsal ormancılık, rehabilitasyon, koruma, IFM ve REDD+ gibi Arazi Kullanımı, Arazi Kullanım Değişikliği ve Ormancılık (AKAKDO) projelerini kabul etmektedir (Ecosystem Marketplace, 2009).

2.6. İklim Eylem Koruma Protokolleri (The Climate Action Reserve Protocols-CAR)

Kaliforniya İklim Eylem Sicil Kayıt Sistemi tarafından 2008 yılında kurulan ulusal denkleştirme programı olan İklim Eylem Koruma, kâr amacı gütmeyen bir karbon denkleştirme sicil kayıt sistemi ve sera gazı emisyon azaltımı sağlayan projeler için standartları belirleyen bir kuruluştur. ABD karbon piyasalarında sera gazı emisyonu azaltımı sağlayan projelerin çevresel

bütünlüğünü sağlayarak finansal ve çevresel değer yaratmayı ve projeleri desteklemeyi hedeflemektedir (CAR, 2013). İklim Eylem Koruma;

- Ormancılık,
- Katı atık toplama sahalarından kaynaklanan metan (Amerika ve Meksika),
- Çiftlik hayvanlarından kaynaklanan metan (Amerika ve Meksika),
- Kömür madenlerinden kaynaklanan metan,
- Nitrik asit üretimi,
- Organik atık birleştirme ve çürüme,
- Ozon tabakasına zarar veren maddelerin bozulması projelerine yönelik denkleştirme protokolleri geliştirmiştir (Ecosystem Marketplace, 2011; Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011; CAR, 2013).

CAR'ın Orman Proje Protokolü 3.3, orman alanlarının farklı kullanım amaçlarına dönüşümünü engelleyen, IFM ve yeniden ormanlaştırma gibi karbon depolama hizmeti sağlayan ormancılık projelerinin doğrulanması amacıyla son olarak 2012 yılında güncellenmiştir (CAR, 2013).

CAR Orman Protokolü, referans senaryoların ve özgün katkının hesaplanmasında, ABD orman idaresinin bölgesel verilerini ve diğer resmi veri setlerini kullanan standart bir yaklaşım sergilemektedir (Ecosystem Marketplace, 2009).

CAR Protokolü 100 yıllık bir kredilendirme sürecini kapsamakta ve projeler, İklim Eylem Koruma ile imzalanan proje uygulama anlaşması ile uygulanmaya başlanmaktadır. Proje geliştiricileri, sürdürülebilir ormancılık kriterlerine ve doğal orman yönetimin gerekliliklerine

uygun davranmak durumundadır. Koruyucu bakış açısıyla orman alanlarının farklı kullanım amaçlarına dönüşümünü önlemek amacıyla geliştirilen projeler, yalnızca özel arazilerde veya kamu mülkiyetindeki arazilerde uygulanabilmektedir. Orman sahiplerinden ayrıca, karbon stoklarının 100 yıl boyunca korunacağına diğer bir deyişle arazilerin 100 yıl boyunca orman arazisi olarak muhafaza edileceğine yönelik taahhüt alınmaktadır (Ecosystem Marketplace, 2009).

İklim Eylem Koruma tarafından oluşturulan kriterlere bağlı kalınarak bağımsız 3. taraflarca doğrulanan projenin İklim Eylem Koruma tarafından kabul edilmesinin ardından sertifikalandırılan krediler İklim Koruma Tonu (CRT) olarak piyasaya sürülmektedir (CAR, 2013).

2.7. Avustralya Temiz Enerji Düzenleme Karbon Tarımı Girişimi (Australia's Clean Energy Regulator Carbon Farming Initiative–CFI)

Avustralya Hükümeti tarafından hazırlanan Temiz Enerjinin Geleceği planının bir parçası olarak 8 Aralık 2011 tarihinde başlatılan Karbon Tarımı Girişimi (CFI), ormancılık, katı atık depolama, tarım ve arazi kullanımı sektörlerinden elde edilen ve Avustralya Karbon Kredi Birimleri (ACCU) olarak bilinen karbon kredilerinin ticaretini düzenleyen ilk gönüllü ulusal sistemdir (ACER, 2013; DAFF, 2013).

CFI, projenin özgün katkısını belirlemek amacıyla yasada belirtilen hususları ve metodolojinin özel gerekliliklerini kullanmaktadır. Bağımsız uzman komitesi olan Yerel Denkleştirme Entegrasyon Komitesi, denkleştirme metodolojilerini

değerlendirmekte ve İklim Değişikliği ve Enerji Verimliliği Bakanlığı'nın onayına sunmaktadır (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2013).

CFI'nın uygulanmasından Temiz Enerji Düzenleme Kurumu (ACER) sorumludur. ACER, Avustralya Ulusal Emisyon Birimleri Sicil Kayıt Sistemi (ANREU) vasıtasıyla, bireylerin ve şirketlerin CFI'ya katılımının onaylanmasından, projelerin kabul edilmesinden, ACCU'ların piyasaya sürülmesinden, transferinden, tedavülden kaldırılmasından ve iptal edilmesinden sorumludur. ACER ayrıca, paydaşların ve katılımcıların CFI kuralları hakkında bilgilendirilmesi amacıyla eğitimler verilmesinden de sorumludur (ACER, 2013; DAFF, 2013).

2.8. Panda Standardı (The Panda Standard)

Panda Standardı, Tarım, Ormancılık ve Diğer Arazi Kullanımı (AFOLU) sektörüne yönelik hazırlanacak projeler için geliştirilen ve Çin piyasasının özelliklerine göre hazırlanan ilk gönüllü karbon standardıdır (Panda, 2013).

Çin Beijing Çevre Borsası (CBEEEX), BlueNext, Çin Ormancılık Borsası ve Winrock tarafından kurulan Standart, sadece Çin Halk Cumhuriyeti'nde gerçekleştirilen projelere uygulanmaktadır. Panda Standardı, Çin'in piyasalara hazırlık aşamasını geliştirmeyi ve yurtiçi yatırım araçlarına imkân sağlamayı amaçlamaktadır (Ecosystem Marketplace, 2011; Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011).

Tasarım aşamasında olan Panda Standardı Sicil Kayıt Sistemi

ise, Panda Standardı kredilerinin piyasaya sürülmesinden, transferinden ve tedavülden kaldırılmasından sorumlu olacaktır (Panda, 2013).

2.9. Brezilya Mata Viva Standardı (Brasil Mata Viva–BMV)

Brezilya Mata Viva (BMV) Standardı, çevresel hizmetler için yapılacak ödemelere yönelik bir standarttır. Standart, ormanların ve biyolojik çeşitliliğin korunmasını, kültüre değer vermeyi, sürdürülebilir kalkınmayı, ormansızlaşmanın kontrol altına alınmasına ve emisyon azaltımlarının sürdürülebilir şekilde sağlanmasına yönelik çözümler bulmayı amaçlamaktadır (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011; BMV, 2013).

BMV programı, kavram, sosyal organizasyon, mevzuat, geçerliliğin onaylanması, doğrulama, sertifikalandırma, sicil kayıt, borsada işlem, uygulama ve izleme aşamalarından oluşmaktadır. Standardın uygulanmasından sonra sertifikalandırılan kredilere UCS^{VT} BMV Sertifikası verilmektedir (BMV, 2013).

BMV projeleri, yerel hükümet, São Paulo Devlet Üniversitesi ve Brezilya Çevre ve Yenilenebilir Doğal Kaynaklar Enstitüsü tarafından denetlenmekte ve desteklenmektedir (Ecosystem Marketplace, 2011).

2.10. Amerikan Karbon Sicil Kaydı Standardı (American Carbon Registry–ACR)

1996 yılında, Çevre Savunma Fonu ve Çevresel Kaynaklar Vakfı tarafından sera gazlarının kayıt altına alınması amacıyla kurulan ilk özel sicil kayıt sistemi olan Amerikan Karbon Sicil Kaydı Standardı (ACR), şu an itibarıyla Uluslararası

Winrock şirketinin kâr amacı gütmeyen bir işletmesidir (ACR, 2013).

ACR, karbon denkleştirme standartlarının, metodolojilerinin ve protokollerinin hazırlanması, bağımsız 3. taraflarca hazırlanan standartların, metodolojilerin ve protokollerin gözden geçirilmesi, proje kayıt, izleme ve sertifikalandırma, karbon kredilerinin piyasaya sürümü ve seri numarası verilmesi, kredilerin tedavülden kaldırılması ile işlemlere ait raporların hazırlanması konularında faaliyetlerini sürdürmektedir (ACR, 2013).

Bütün proje geliştiricileri, doğrulayıcı kuruluşlar, komisyoncular ve perakendeciler ACR sistemine kayıt olmak zorundadır. ACR'nin elektronik sicil kayıt sistemi ile üyeler denkleştirme projelerini kayıt edebilmekte ve seri numarası verilmiş VER kredilerinin işlem süreçlerini takip edebilmektedir. ACR'de seri numarası verilen VER kredileri, Emisyon Azaltım Tonları (ERT) olarak isimlendirilmektedir (ACR, 2013).

ACR, farklı sektörlere ilişkin denkleştirme kredilerinin de piyasaya getirilmesini desteklemekte ve herhangi bir sektöre yönelik metodolojilerin olmadığı durumda şirketlerden bu konudaki yeni metodoloji önerilerini kabul etmektedir (ACR, 2013).

ACR kendi standartlarına göre hazırlanan projelerin yanı sıra, CDM, VCS, Dünya Sürdürülebilir Kalkınma İş Konseyi/Dünya Kaynakları Enstitüsü (WBCSD/ WRI) Sera Gazı Protokolü, CCB ve ABD Çevre Koruma Kuruluşu (EPA) İklim Liderleri programlarının yöntemleri ile sertifikalandırılan denkleştirme

kredilerini de kabul etmektedir (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011; ACR, 2013).

ACR, aynı zamanda Kaliforniya Üst Sınır ve Ticaret Programı kapsamında kabul edilmiş bir Denkleştirme Proje Sicil Kayıt Sistemidir. Bu kapsamda ACR, Sicil Denkleştirme Kredilerinin (ROC) ve Erken Eylem Denkleştirme Kredilerinin kayıt ve piyasaya sürüm işlemlerini de yürütmektedir (ACR, 2013).

ACR'nin metodolojilerinden bazıları ormancılık ve yenilenebilir biyokütle ile ilgilidir. ACR'nin bozuk alanlarda A/R, bitkilendirme, REDD ve IFM konularında basılmış ormancılık sektörüne ilişkin metodolojileri bulunmaktadır. ACR'nin ACR Standardı v2.1, Orman Karbon Proje Standardı v2.1 ve ACR REDD+ Standardı v1.0 olmak üzere 3 farklı standardı ve 20 farklı metodolojisi bulunmaktadır (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011; ACR, 2013).

2.11. ISO 14064/14065 Standartları (ISO 14064/14065 Standards)

ISO 14064/14065 Standartları, Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO) standartları ailesinin bir parçası olarak, sera gazı emisyonlarının ölçülmesi, doğrulanması, raporlanması ile projelerin geçerliliğinin ve doğruluğunun onaylanması konularında standartların belirlenmesi amacıyla, sırasıyla 2006 ve 2007 yıllarında çıkarılmıştır. ISO 14065 Standardı son olarak 2013 yılında güncellenmiştir. ISO 14064/14065 Standartları, her programda referans standart olarak kullanılabilmesi amacıyla oluşturulmasına rağmen, daha çok

bağımsız 3. taraf olarak faaliyetlerini sürdürmektedir (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011; ISO, 2013).

2.12. Yeni Zelanda Daimi Orman Yutak Girişimi (New Zeland Permanent Forest Sink Initiative–PFSI)

Yeni Zelanda Daimi Orman Yutak Girişimi (PFSI), karbon ormancılığı kapsamında, 1990 sonrası kurulan ormanlarda depolanan karbon için, 2008 yılından geçerli olmak üzere Kyoto Protokolü kapsamında Tahsis Edilmiş Birim (AAU) elde etme fırsatı sunmaktadır (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2013). PFSI ayrıca, proje geliştirme, danışmanlık ve karbon kredilerinin satışı konularında hizmet vermektedir (PFSI, 2013).

Yeni Zelanda'nın, Kyoto Protokolü'nün 2013–2020 yıllarını kapsayan 2. taahhüt döneminde yer almaması nedeniyle, PFSI 2013 yılı ve sonrasında, Kyoto Protokolü'nden bağımsız olarak yerel ölçekte Temel Endüstriler Bakanlığı'nın yakın zamanda hazırlayacağı zorunlu kılavuz çerçevesinde faaliyetlerini sürdürecektir (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2013).

2.13. Pasifik Karbon Standardı (Pacific Carbon Standard–PCS)

Pasifik Karbon Standardı (PCS), Pasifik Karbon Birimi (PCU) olarak bilinen denkleştirme kredilerini geliştirmek için gerekli hususları belirlemektedir. Bu standart, hükümetin bölgesel karbon nötr olma taahhüdünü karşılamak için denkleştirme kredisi kaynağı bulmak üzere görevlendirilen İngiliz Kolombiyası Kraliyetinin bir şirketi olan Pasifik Karbon Vakfı (PCT)

tarafından geliştirilmiştir (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2013; Markit, 2013; PCT, 2013).

Pasifik Karbon Vakfı, binalar, ormancılık, yenilenebilir enerji, fosil yakıt, ulaştırma ve atık yönetimi alanlarında protokoller geliştirmektedir (PCT, 2013).

ISO 14064 standardı ile uyumlu olan ve İngiliz Kolombiyası Emisyon Denkleştirme Yönetmeliği çerçevesince hazırlanan projelerden elde edilen PCU'lar çoğunlukla, Pasifik Karbon Vakfı tarafından işlem görmekle beraber, diğer ülkeler tarafından da gönüllü karbon piyasalarında işlem görebilmektedir (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2013; Markit, 2013).

Markit Çevresel Sicil Kayıt Sistemi, PCS'ye göre hazırlanan PCU'ları listeleyen, seri numaralandıran, transfer eden, tedavülden kaldıran ve raporlayan sicil kayıt platformudur (Markit, 2013; PCT, 2013).

2.14. Woodland Karbon Yasası (Woodland Carbon Code–WCC)

Ormancılık Komisyonu, Birleşik Krallık içinde ormancılığa yönelik faaliyetlerde yaşanan eksiklikleri gidermek ve gönüllü ormancılık projelerinden karbon kredileri elde etmek amacıyla Woodland Karbon Yasası standardını (versiyon 1.2) oluşturmuştur (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2013; WCC, 2013).

WCC, özgün katkıyı değerlendirmek amacıyla proje esaslı yöntemler kullanmakta ve projelerin çevresel/ sosyal kriterler bazında Birleşik Krallık Ormancılık Standartlarına uygun olmasını sağlamaktadır. Ormancılık Komisyonu ise, yeni

metodolojilerin geliştirilmesi yönünde çalışmalar yürütmekte ve denetleme yapmaktadır (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2013).

Geliştirilen projelerden elde edilen doğrulanmış karbon kredileri Woodland Karbon Birimi (WCU) olarak piyasaya sürülmektedir (WCC, 2013).

WCC Sicil Kayıt Sistemi, Temmuz 2013'den itibaren Markit Çevresel Sicil Kayıt Sistemi üzerinden faaliyetlerini sürdürmeye devam etmektedir (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2013).

2.15. Karbon ve Sera Gazı Hizmetleri Standardı (Carbon and Greenhouse Gas Services Standard–GHGS)

ESI, ulusal ve uluslararası alanda sera gazı ekosistem hizmetleri, biyolojik karbon depolama ve sera gazı geçerliliği onaylama ve doğrulama konularında faaliyet gösteren bir kuruluştur (ESI, 2013).

2007 yılında faaliyete geçen Sera Gazı Hizmetleri Standardı, Genel Elektrik Enerji Finansal Hizmetleri ve Applied Energy Services (AES) şirketinin ortak teşebbüsü olarak, metodolojisi olmayan sektörlerin kapasitesini artırmak amacıyla kurulmuştur (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011).

Bu kapsamda Standart, metan imha ve yakalama, kömür madenlerinden çıkan metan, atık su arıtma, katı atık yönetimi konularında metodolojiler geliştirmiştir. Her bir Sera Gazı Hizmetleri Standardı metodolojisi ISO 14064/14065 Standardına ve WRI/WBCSD sera gazı hesaplama kılavuzlarına göre hazırlanmış olup,

geliştirmiştir (CORE, 2013).

2.17. Yağmur Ormanı Standardı (The Rainforest Standard™)

2012 yılında düzenlenen Rio+20 Konferansında uygulamaya konulan Yağmur Ormanı Standardı (RFS), Bolivya, Brezilya, Kolombiya, Ekvador, Peru ve Kolombiya Üniversitesi Çevre, Ekonomi ve Toplum Merkezi tarafından oluşturulmuştur. RFS, karbon envanteri, sosyokültürel ve sosyoekonomik etkiler ve biyolojik çeşitlilik konularındaki gerekliliklere ve protokollere yönelik bütünlüğü sağlamayı amaçlamaktadır. Özellikle REDD projeleri için tasarlanan RFS, Amazon bölgesindeki ekolojik koşulları ve sosyal durumu düzenlemeyi ve uzun dönemde karbon kredilerinin satışına yönelik ekonomik teşvikleri oluşturmayı hedeflemektedir (Ecosystem Marketplace, 2013).

RFS, doğal orman ekosistemlerini, bu ekosistemler içinde yer alan biyolojik çeşitliliği ve orman ekosistemlerinin toplumun geçim şartlarına sağladığı faydaları koruyarak gerçek, özgün katkı sağlayan ve daimi sera gazı azaltımları sağlamayı ve buna bağlı olarak uzun dönemde orman karbon kredilerinin ticaretinden gelir elde etmeyi amaçlamaktadır (RFS, 2012).

2.18. Doğal Orman Standardı (The Natural Forest Standard–NFS)

Doğal Orman Standardı (NFS), Ekosistem Sertifikalandırma Örgütü (ECO) ve Econometrica tarafından geliştirilmiştir. Standart, toplum baskısı altında olmayan ve ormansızlaşma ve orman bozulması riski taşıyan doğal ormanları korumak ve restore etmek amacıyla özgün katkı sağlayan 20.000

her proje faaliyeti için bağımsız 3. taraf doğrulaması gerekmektedir (Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011).

ESI, orman karbon denkleştirme projelerinin geçerliliğinin onaylanması ve doğrulanması ile sera gazı envanterlerinin doğrulanması konusunda bağımsız 3. taraf olarak faaliyet göstermektedir. Bu kapsamda ESI, İklim, Toplum ve Biyoçeşitlilik İttifakı (CCBA), Doğrulanmış Karbon Standardı (VCS), Amerikan Karbon Sicil Kayıt Sistemi (ACR), İklim Eylem Koruma (CAR), Chicago İklim Borsası (CCX), Pasifik Karbon Vakfı (PCT), CarbonFix Standardı, İngiliz Kolombiyası Raporlama Yönetmeliği (272/2009) ve İklim Sicil Kayıt Sistemi için bağımsız 3. taraf hizmetleri sunmaktadır (ESI, 2013).

2.16. Çevre Koruma Kuruluşu (EPA) İklim Liderleri Denkleştirme Kılavuzu (EPA Climate Leaders Offset

Guidance)

ABD Çevre Koruma Kuruluşu (EPA) İklim Liderleri Programı, bir sanayi–hükümet ortaklığı olarak, şirketlerin kapsamlı iklim değişikliği stratejileri oluşturmaları, 5–10 yıllık azaltım hedefleri koymaları, gönüllü sera gazı hesaplamalarını yapmaları ve yıllık olarak raporlamaları ve EPA metodolojilerine göre onaylı karbon denkleştirme kredilerinin satın alınması amacıyla 2002 yılında 11 kurucu şirket tarafından başlatılmıştır. Ağustos 2008’de Program, ABD’nin gelecekteki zorunlu piyasalar için durumunu hazırlamak amacıyla zorunlu standart oluşturma kapsamında kılavuz hazırlamıştır (Gallup, 2009; Ecosystem Marketplace ve Bloomberg New Energy Finance, 2011).

EPA İklim Liderleri, katı atık sahası metan yakalama, hayvancılıktan kaynaklanan metan yakalama, kömür madeni metan yakalama, A/R ve IFM gibi alanlarda protokoller

hektarın üzerindeki orta ve büyük ölçekli projelerin geliştirilmesini hedeflemektedir. NFS özellikle doğal ormanlarda ticari ürün elde etmeyi amaçlamayan ve sosyal, biyolojik çeşitlilik ve karbon değeri içeren REDD projelerinin uygulanması için geliştirilmiştir (Ecosystem Marketplace, 2013; NFS, 2013).

NFS'ye göre hazırlanan projelerin uygulanmasından sonra elde edilen karbon kredileri, NFS sicil kayıt sisteminde Doğal Sermaye Kredileri (NCC) olarak piyasaya sürülmekte ve kredilere ait diğer işlemler de sicil kayıt sistemi üzerinden takip edilebilmektedir (NFS, 2013).

2.19. Peru Karbon Fonu Ormancılık Standardı (Peru Carbon Fund's Forestry Standard)

Peru Karbon Fonu Ormancılık Standardı, Peru'daki küçük ve orta ölçekli arazi sahiplerinin karbon piyasalarına girebilmesi amacıyla Peru Karbon Fonu tarafından oluşturulmuştur. Arazi sahiplerinin, Peru Karbon Vakfının sertifikalandırdığı ve piyasaya sürdüğü Karbon Yakalama Sertifikalarını (CCC) ücretsiz olarak alabilmeleri için, hükümet tarafından tarım ve hayvancılık amaçlı verilen bir belgeye sahip olması ve doğal türlerle ağaçlandırma yapacağını taahhüt etmesi gerekmektedir (Ecosystem Marketplace, 2013).

Sertifikaların satışından elde edilen gelirin % 60-70'i, ağaçlandırmaların bakım masraflarının karşılanmasında kullanılmaktadır. Peru Karbon Fonu Ormancılık Standardının ana amacı, tarımsal faaliyetler için açmacılık ve otlatma nedeniyle yaşanan ormansızlaşmanın durdurulması için istihdam olanakları yaratmaktır (Ecosystem Marketplace, 2013).

3. Sonuç ve Öneriler

Türkiye, iklim değişikliği müzakerelerindeki mevcut durumu nedeniyle, 2020 yılı sonuna kadar Kyoto Protokolü kapsamındaki karbon piyasalarından yararlanamayacaktır. Bu nedenle gönüllü karbon piyasaları 2020 yılı sonuna kadar Türkiye'nin faaliyet gösterebileceği tek alandır. Bu açıdan, Türkiye'de gönüllü karbon piyasalarına yönelik daha çok iklim dostu projenin geliştirilmesi ve piyasadaki payın artırılması gerekmektedir.

Son yıllarda özellikle Doğa Koruma Merkezi (DKM) tarafından Türkiye'de karbon sertifikasyon sisteminin geliştirilmesine yönelik bazı projeler yürütülmüştür. Orman Karbonu Piyasasına Giriş projesinde Türkiye'nin ağaçlandırma/ormanlaştırma projeleri ile uluslararası orman karbonu piyasalarına etkin bir şekilde girebilme seçeneklerini değerlendirme kapasitesinin artırılması; Ağaçlandırma ve Karbon Sertifikasyonu projesinde Türkiye'de ilk karbon sertifikasyonuna sahip ağaçlandırma sahasının oluşturulması ve orman karbonu konusundaki kapasitenin artırılması ve Türkiye Orman Karbonu Standardı projesinde ise Türkiye'de orman karbonu sertifikasyonunda güven ve şeffaflığı artırmak için Orman Karbonu Standardı taslağını geliştirmek ve böylece ülkenin gelişmesine katkı verecek ağaçlandırma projeleri yatırımlarının artması sağlamak amaçlanmıştır (DKM, 2015). Görüldüğü üzere ilgili projelerle ormancılık alanında bir kapasite artırılması amacıyla çalışmalar yürütülmüştür.

Türk Standartları Enstitüsü (TSE) ise Türkiye'de gönüllü karbon piyasalarında kullanılabilecek standart olarak ISO Standartlarını belirlemiştir. Ancak, ülkemiz şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun olarak bu alanda kullanılabilecek ve farklı sektörleri içerecek bir standardın TSE tarafından hazırlanması faydalı görülmektedir.

Kaynaklar

ACER, 2013. Avustralya Temiz Enerji Düzenleme Kurumu Web Sitesi. Erişim Tarihi: 13.08.2013, <http://www.cleanenergyregulator.gov.au/About-us/Pages/default.aspx>.

ACR, 2013. Amerikan Karbon Sicil Kayıt Sistemi Web Sitesi. Erişim Tarihi: 10.08.2013, <http://americancarbonregistry.org/>.

BMV, 2013. Brezilya Mata Viva Web Sitesi. Erişim Tarihi: 27.08.2013, <http://www.brasilmataviva.com.br/index.php?pg=1>.

CAR, 2013. İklim Eylem Koruma Standardı Web Sitesi. Erişim Tarihi: 27.08.2013, <http://www.climateactionreserve.org/>.

CCBA, 2013. İklim, Toplum ve Biyoçeşitlilik İttifakı Web Sitesi. Erişim Tarihi: 10.08.2013, <http://www.climate-standards.org/about-ccba/>.

CORE, 2013. Carbon Offset Research & Education Web Sitesi. Erişim Tarihi: 29.08.2013, <http://www.co2offsetresearch.org/policy/VERplus.html>.

ÇOB, 2008. Kyoto Protokolü Esneklik Mekanizmaları ve Diğer Uluslararası Emisyon Ticareti Sistemleri. 13/05/2008 tarih ve B.18. ÇYG.0.02.00.04-020/8366 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 43s, Ankara.

ÇŞB, 2012. Karbon Piyasalarında

Ulusal Deneyim ve Geleceğe Bakış. 106s, ISBN: 978-605-393-088-4, Erişim Tarihi: 25.03.2012, [http://iklim.cob.gov.tr/iklim/New%20folder/KARBON%20piyadas%C4%B1,kitap\[1\].pdf](http://iklim.cob.gov.tr/iklim/New%20folder/KARBON%20piyadas%C4%B1,kitap[1].pdf), Ankara.

DAFF, 2013. Avustralya Tarım, Balıkçılık ve Ormanlık Bölümü Web Sitesi. Erişim Tarihi: 30.08.2013, <http://www.daff.gov.au/climatechange/cfi>.

DKM, 2015. Doğa Koruma Merkezi İnternet Sayfası. Erişim Tarihi: 05.06.2015, <http://www.dkm.org.tr/Calismalar/3/iklim-degisikligi#calismalarimiz>.

Ecosystem Marketplace and Bloomberg New Energy Finance, 2011. State of the Voluntary Carbon Markets 2011: Back to the Future. 78pp, Erişim Tarihi: 18.11.2012, http://www.forest-trends.org/documents/files/doc_2828.pdf.

Ecosystem Marketplace and Bloomberg New Energy Finance, 2013. State of the Voluntary Carbon Markets 2013: Maneuvering the Mosaic. 105pp, Erişim Tarihi: 23.07.2013, http://www.forest-trends.org/documents/files/doc_3898.pdf.

Ecosystem Marketplace, 2009. State of the Forest Carbon Markets 2009: Taking Root & Branching Out. 70pp, Erişim Tarihi: 18.11.2012, http://www.forest-trends.org/documents/files/doc_2384.pdf.

Ecosystem Marketplace, 2011. State of the Forest Carbon Markets 2011: From Canopy to Currency. 70pp, Erişim Tarihi: 18.11.2012, http://www.forest-trends.org/documents/files/doc_2975.pdf.

Ecosystem Marketplace, 2012. State of the Forest Carbon Markets 2012: Leveraging the Landscape. 86pp, Erişim Tarihi: 06.02.2013, <http://www.forest-trends.org/documents/>

files/doc_3242.pdf.

Ecosystem Marketplace, 2013. State of the Forest Carbon Markets 2013: Covering New Ground. 80pp, Erişim Tarihi: 07.11.2013, <http://www.forest-trends.org/documents/files/SOFCM-full-report.pdf>.

ESI, 2013. Çevresel Hizmetler Şirketi Web Sitesi. Erişim Tarihi: 30.08.2013, <http://www.esicarbon.com/>.

Gallup M., 2009. The Global Carbon Emissions Markets: Managing Risk, Overcoming Complexity and Capturing Opportunities. An Allegro White Paper, 15pp, Erişim Tarihi: 30.01.2013, <http://www.allegrodev.com/whitepapers/The-Global-Carbon-Emissions-Markets.pdf>.

Guigon, P., 2010. Voluntary Carbon Markets: How Can They Serve Climate Change Policies. OECD Environmental Working Paper No. 19, 31pp, doi: 10.1787/5km975th0z6h-en, Erişim Tarihi: 19.05.2013, http://www.abhato.net.ma/index.php/fre/content/download/18373/329662/file/Voluntary_Carbon_Markets.pdf.

GS, 2013. Altın Standardı Web Sitesi. Erişim Tarihi: 27.08.2013, <http://www.cdmgoldstandard.org/>.

IPCC, 1997. Stabilization of Atmospheric Greenhouse Gases: Physical, Biological and Socio-economic Implications. IPCC Technical Paper III, ISBN: 92-9169-102-X, 53pp, Erişim Tarihi: 26.05.2015, http://www.ipcc.ch/publications_and_data/publications_and_data_technical_papers.shtml.

ISO, 2013. Uluslararası Standardizasyon Örgütü Web Sitesi. Erişim Tarihi: 10.08.2013, <http://www.iso.org/iso/home.htm>.

Kollmuss A., 2013. Doha Decisions on the Kyoto Surplus Explained. Carbon Market Watch Policy Brief. 15pp, Erişim Tarihi: 04.03.2013, <http://carbonmarketwatch.org/>

wp-content/uploads/2013/03/CarbonMarketWatch-CO18-Surplus-decisions_explained_4March20131.pdf.

Lovell H.C., 2010. Governing the Carbon Offset Market. Focus Article, Volume 1, Issue, 3, pp.353-362, DOI: 10.1002/wcc.43.

Markit, 2013. Markit Çevresel Sicil Kayıt Sistemi Web Sitesi. Erişim Tarihi: 13.08.2013, <http://www.markit.com/en/products/environmental/markit-environmental-registry.page>.

NFS, 2013. Doğal Orman Standardı Web Sitesi. Erişim Tarihi: 11.11.2013, <http://www.naturalforeststandard.com/>.

Panda, 2013. Panda Standardı Web Sitesi. Erişim Tarihi: 29.08.2013, <http://www.pandastandard.org/>.

PCT, 2013. Pasifik Karbon Vakfı Web Sitesi. Erişim Tarihi: 30.08.2013, <http://pacificcarbontrust.com/our-projects/offset-registry/>.

PFSI, 2013. Yeni Zelanda Daimi Orman Yutak Girişimi Web Sitesi. Erişim Tarihi: 10.08.2013, <http://www.permanentforests.com/Home>.

Plan Vivo, 2013. Plan Vivo Web Sitesi. Erişim Tarihi: 30.08.2013, <http://www.planvivo.org/>.

RFS, 2012. THE RAINFOREST STANDARD™ Integrating Social, Environmental, and Economic Well-being. Version 2.0, 201pp, Erişim Tarihi: 11.11.2013, http://cees.columbia.edu/files_cees/imce_shared/RFS_2_0_-_June_2012__tm_.pdf.

VCS, 2013. Doğrulanmış Karbon Standardı Web Sitesi. Erişim Tarihi: 10.08.2013, <http://www.v-c-s.org/>.

WCC, 2013. Woodland Karbon Yasası Web Sitesi. Erişim Tarihi: 29.08.2013, <http://www.forestry.gov.uk/carboncode>.

HABER

Orman Amenajman Daire Başkanı Değiştirildi.

Cebe gelen bir ileti ...

oipdaibsk iletisi;

“Sn. Hayati Özgür Orman İdaresi ve Planlama Dairesi Başkanı olarak görevine başlamıştır.

Amenajman Ailesi Olarak Kendisine Yeni Görevinde Başarılar Dileriz.

Gönderen – İsim yok

Oipdaibsk

Alındı

12.43:40

29.07.2015

Evet alındı. İleti alındı yani.

Bir de görevden alınma var; o da Rüstem KIRIŞ kardeş.

Uzun süre Orman amenajmanında emek vermiş, daire başkanlığı sürdürmüş, uzman kardeş.

Aradık, ulaşamadık. Söylentilerden öğrendik. Teftiş kuruluna alınmış.

Sağlık olsun.

Bu işlere Orman İdaresinde Rotasyon deniliyormuş.

İyigün PULAT

Orman Yük.Müh.

Sonsuzluğa Uğurladıklarımız

HAYRİ ULUDAĞ
ÇUMRA – 1928
BURSA ORMAN OKULU – 1949
ANKARA – 03.08.2015

RAFET DÜĞÜNCÜ
ULUBORLU – 1926
İ.Ü. ORMAN FAK. – 1950
ANKARA – 21.8.2015

*Hakk'a yürüdü bizden biri daha.
"Düğüncübaşı Rafet" derler O'na.
Bizden sana selâm ola,
Kabrin ışıklarla dola,
Mekânın da cennet ola,
İyi yürekli, güler yüzlü insan,
Mesleğimin yüzüğü "Rafet Aga".*

İSMAİL ARICI
ADANA – 1941
İ.Ü. ORMAN FAK. – 1967
ADANA – 01.09.2015

M. Doğan KANTARCI

ENGİN ALPTEKİN
KÜTAHYA – 1945
İ.Ü. ORMAN FAK. – 1968
İSTANBUL – 12.09.2015

*Sonsuzluğa uğurladığımız üyelerimize
Tanrı'dan rahmet yakınlarına ve meslek
kamuoyumuza başsağlığı dileriz.*

Önceki sayımızda vefat haberini verdiğimiz Ahmet Atakan'ın mezun olduğu okul Orman Okulu-1949'dur. Düzeltir sehven yapılan hatadan dolayı özür dileriz.

3. sayımızda 6. Sayfada yer alan TOD TSM Konseri haberine ilişkin fotoğraf sehven 9. Sayfada yer almıştır. Hatadan dolayı okuyucularımızdan özür dileriz.

Fotoğraf: Güngör GENÇ

TOD - Türkiye Ormancılar Derneği
Tuna Caddesi No:5/8 Kızılay-ANKARA
Tel: 0312.433 84 13 Faks: 433 26 64

www.ormancilardernegi.org

ÜYELİK AİDATLARI için;
Türkiye Ormancılar Derneği
Ziraat Bankası Yenişehir Şubesi
(Şube Kodu: 471)

IBAN
TR250001000471397751395002
(TL Hesabı)

*Hesaplarımıza yapacağınız üyelik
aidatı ve diğer ödemeleriniz için
Türkiye'nin tüm Ziraat Bankası
şubelerinden kesinlikle herhangi bir
masraf alınmayacaktır.*

